

Olje- og Energidepartementet
Grunnlagsrapport. Oppdatering av faglig grunnlag for forvaltningsplanen
for Barentshavet og områdene utenfor Lofoten - Konsekvenser for
reiseliv i Lofoten-Vesterålen av petroleumsvirksomhet og av akuttutslipp
fra skipstrafikk eller petroleumsvirksomhet

Utgave: 1
Dato: 2010-03-24

DOKUMENTINFORMASJON

Oppdragsgiver: Olje- og Energidepartementet
Rapportnavn: Grunnlagsrapport. Oppdatering av faglig grunnlag for forvaltningsplanen for Barentshavet og områdene utenfor Lofoten - Konsekvenser for reiseliv i Lofoten-Vesterålen av petroleumsvirksomhet og av akuttutslipp fra skipstrafikk eller petroleumsvirksomhet
Utgave/dato: 1 / 2010-03-24
Arkivreferanse: 522741004

Oppdrag: 522741 – Konsekvenser for reiseliv av petroleumsvirksomhet i Barentshavet-Lofoten
Oppdragsbeskrivelse: Utredning
Oppdragsleder: Haugberg Sven
Fag: Analyse
Tema: Næring, annet
Leveranse: Rapport / utredning

Skrevet av: Sven Haugberg
Kvalitetskontroll: Oppdragsgiver

Asplan Viak AS www.asplanviak.no

FORORD

Regjeringen vil legge frem en oppdatert forvaltningsplan for Barentshavet og områdene utenfor Lofoten i løpet av 2010. Det faglige grunnlaget for denne oppdateringen er utarbeidet av de rådgivende gruppene – Faglig forum, Overvåkingsgruppen og Risikogruppen. Som en del av dette arbeidet har det vært behov for eksterne studier. Disse grunnleggstudiene har bidratt med faglige resultater og beskrivelse av oppdatert kunnskapsbasis, og utgjør således et viktig grunnlag for den faglige oppdateringen. Spesiell fokus i arbeidene er på konsekvenser av potensielle akutte utslipp fra sektorene petroleumsvirksomhet og skipstrafikk, men også andre tema er berørt. Arbeidene har omfattet oppdatering av sektorvise grunnlagsstudier for petroleum, samt tilleggsstudier innen skipstrafikk, petroleum og oljevern bestilt av Risikogruppen etter oppdrag fra den interdepartementale styringsgruppen for forvaltningsplanene.

Studiene har vært koordinert gjennom en *ad hoc* gruppe styrt av Risikogruppen, og kontraktspart for studiene er Olje- og energidepartementet.

Asplan Viak har vært engasjert til å utrede konsekvenser for turistnæring av regulær petroleumsvirksomhet og akutte oljeutslipp ved petroleumsvirksomhet i Lofoten-Vesterålen. Dette er delutredning 6 om konsekvenser av petroleumsvirksomhet i Lofoten-Vesterålen.

Foreliggende rapport er utarbeidet av Asplan Viak as og Mimir as. Sven Haugberg har vært oppdragsleder for oppdraget, mens Målfrid Hannisdal Teigen og Bård Jervan (Mimir as) har vært medarbeidere. Jervan har særlig arbeidet med å beskrive og analysere reiselivet i området.

Olje- og energidepartementet har ledet arbeidet ved Steinar Nesse mens Eivind Sommerseth, Forskningsrådet Nordland, har kommet med faglige innspill.

Ved oppstart av arbeidet og ved avslutning av arbeidet er reiselivsnæringen i Lofoten og Vesterålen blitt orientert om metode og om resultater. Møtene er holdt i h.h.v. Svolvær og Bodø.

Vi takker for nyttige innspill som er framkommet til arbeidsopplegget og til resultatene. Asplan Viak er fullt ut ansvarlig for de vurderinger som er gjort og de resultater som presenteres.

Stavanger 24.03.2010

Sven Haugberg
Oppdragsleder

INNHALDSFORTEGNELSE

1	Innledning.....	7
2	Metode.....	8
2.1	Beregning av økonomiske konsekvenser og sysselsettingsvirkninger	8
2.2	Definisjoner og avgrensninger	9
2.3	Beregning av økonomiske konsekvenser	10
2.4	Utgangspunkt i dagens situasjon.....	11
3	Forutsetninger for Olje og gassvirksomhet	13
3.1	Scenarier for oljeutslipp og skipsforlis.....	15
4	Beskrivelse av studieområdet.....	19
4.1	Befolkning	19
4.2	Flytting	21
4.3	Sysselsetting	21
4.4	Reiselivsnæringens omfang	24
4.5	Reiselivsnæringens lønnsomhet.....	26
5	Beskrivelse av reiseliv og markedssegmenter i Studieområdet	28
5.1	Reiselivsaktivitet i studieområdet.....	28
5.2	Markedssegmenter.....	35
6	Økonomiske konsekvenser og sysselsettingsvirkninger	39
6.1	Metode	39
6.2	Leteboring	41
6.3	Utbygging og drift av oljevirkosomhet	42
6.4	Utbygging og drift av gassfelt med landanlegg	44
6.5	Ukontrollert utslipp.....	49
6.6	Kommentarer	54
7	Andre konsekvenser.....	55
7.1	Konsekvenser for enkeltbedrifter	55
7.2	Erstatning	55
7.3	Avbøtende tiltak	56

8	Oppsummering og konklusjon	59
9	Kilder.....	60
10	Statistikker	62

1 INNLEDNING

Reiselivsnæringen utgjør en betydelig næring i Lofoten og Vesterålen, og er en næring som har hatt vesentlig vekst siden ULB-arbeidet i 2002/2003. I ULB-arbeidet ble reiselivsnæringen utredet sammen med andre næringer i rapporten "Samfunnsmessige konsekvenser", ULB delutredning 9-b.

I tillegg ble turistnæringen belyst i en egen delutredning i forhold til konsekvenser ved et større oljeutslipp (ULB delutredning 15). Denne studien belyste gjennom eksempler kun områdene Lofoten, Nordkapp og Svalbard. Rapporten var en av de første på området, og hadde flere forbedringsområder.

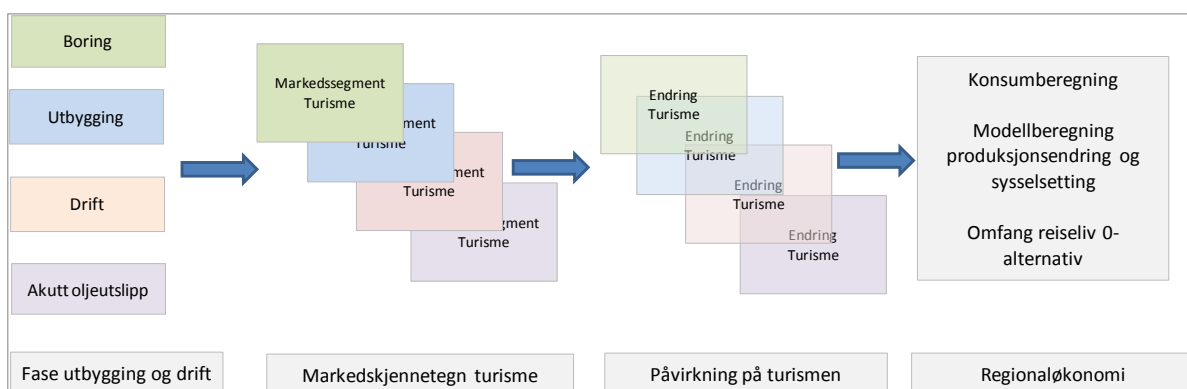
Siden både opplevelsesbasert turistnæring og reiselivsnæringen generelt er i vekst i området, og de utredningene som ble gjennomført i ULB-arbeidet kan videreutvikles, har Olje- og energidepartementet ønsket å få gjennomført en ny studie som på en mer helhetlig måte vurderer de aktuelle forhold knyttet til Oljedirektoratets oppdaterte fremtidsbilde for petroleumsvirksomhet i Lofoten-Vesterålen.

I regi av Risikogruppen er det også igangsatt et arbeid som belyser samfunnsmessige virkninger av akutt forurensning i et bredere perspektiv. Forhold knyttet til turistnæringen vil også inngå der.

2 METODE

2.1 Beregning av økonomiske konsekvenser og sysselsettingsvirkninger

Det er grunn til å anta at petroleumsvirksomhetens mulige påvirkning på reiselivet i regionen vil avhenge av hvilken fase i utviklingen som studeres. Det innebærer at det skal lages flere beregninger, en for hver fase fra boring til drift og en for akutt utslipp. Metoden vil bli den samme, men påvirkningen vil bli ulik og dermed også konsekvensene. Kjernen i metoden illustreres i figuren under:

Figur 1: Hovedgrep metode

Resonnementene tilknyttet leteboring, utbygging og ordinær drift vil henge nært sammen. Beregninger knyttet til akutte utslipp vil være noe annerledes.

For leteboring, utbygging og drift vil vi gjennomføre beregningene for to alternativer. Det ene av disse er gassproduksjon med et landanlegg mens det andre er oljevirkosomhet med installasjoner til havs. Det forutsettes at turismen vil bli påvirket av omfanget og lokalisering av landvirksomhet. Det kan være prosesseringsanlegg på land, forsyningsbaser og helikopterbase. Mulige avbøtende tiltak vil bli drøftet i relasjon til hvert enkelt scenario og for de enkelte faser i petroleumsvirksomheten. Hvilke scenarioer som er lagt til grunn, er beskrevet nærmere i kapittel 3.

De enkelte aktiviteter i beregningene vil da være:

- Klarlegge omfanget av turisme og reiseliv i regionen ved hjelp av eksisterende statistikk
- Petroleumsvirksomhetenes påvirkning på ulike turismesegmenter
- Kartlegging av antall **reiselivsdøgn** innenfor hvert segment i nåsituasjon/referansesituasjonen
- Kartlegging av lokalt **konsum** pr døgn innenfor ulike segmenter av reisende

- Beregning av reduksjon av turisternes konsum. Estimering av **kort- og langtidsvirkninger** og tilpasning til normalsituasjonen igjen basert på erfaringstall fra litteraturstudien
- Ved hjelp av Panda vil vi estimere reduksjon i bruttoproduksjon og i **sysselsetting** inklusiv ringvirkninger, fordelt på næringer
- Vurdering av betydning av å lykkes med **avbøtende** tiltak som for eksempel en proaktiv media strategi
- Drøfte andre tema

2.2 Definisjoner og avgrensninger

2.2.1 Regionen

Regionen som er studert, er Lofoten, Vesterålen og kystkommunene sør i Troms fra Vesterålen til Senja. Følgende regioninndeling er lagt til grunn i denne rapporten:

- Senja-regionen: Sørreisa, Dyrøy, Tranøy, Torsken, Berg og Lenvik
- Harstad-regionen: Harstad, Kvæfjord, Skånland, Bjarkøy, Ibestad, Tjeldsund og Lødingen¹
- Vesterålen: Hadsel, Bø, Øksnes, Sortland og Andøy
- Lofoten: Røst, Værøy, Moskenes, Flakstad, Vestvågøy og Vågan

I alt består regionen dermed av 24 kommuner med et folketall på 107 000 og med 50 000 sysselsatte.

De fire regionene samlet sett omtales i denne rapporten som studieområdet.

Konsekvensene av oljevirksomhet er beregnet for området samlet sett og blir presentert på dette nivået i denne rapporten. Til grunn for beregningene ligger likevel forutsetninger om at disse fire regionene vil kunne bli berørt i ulik grad av de scenarioer som er lagt til grunn for denne rapporten. Men vi ser det ikke som hensiktsmessig å presentere disse mulige konsekvensene på et lavere nivå enn for studieområdet samlet sett.

2.2.2 Turisme og reiseliv

Ofte vil turisme og reiseliv være synonyme begreper for alle aktiviteter knyttet til reiser og opplevelser. Reiselivsnæringen er et noe smalere begrep og dreier seg om turisme og reiseliv betraktet som næringsutøvelse. Slik sett er reiselivsnæringen en sammensatt næring. Den enkleste definering av reiselivsnæringen er at den yter tjenester og varer til personer som midlertidig ikke oppholder seg på sitt hjemsted.

De reisende etterspør et sammensatt totalprodukt, en total opplevelse. Totalproduktet er sammensatt av varer og tjenester produsert av mange bedrifter i ulike næringer. Hvilke varer og tjenester det dreier seg om, avhenger blant annet av de reisendes formål, ønsker og behov. Mat og drikke, overnatting og transport er selvfølgelig ingredienser i en reise. Ofte er det imidlertid bestemte gjøremål, enten behov for å gjøre bestemte aktiviteter eller ønske om opplevelse som bestemmer reisemålet. Dette gjenspeiler seg i etterspørselen etter ulike former for aktiviteter, som shopping, kultur og underholdning. En kan skille mellom

¹ En del av informasjonen er organisert med Lødingen i Harstad-regionen, og dette er derfor lagt til grunn for regioninndelingen.

basisbedrifter som hoteller, restauranter samt transport og opplevelsesbedrifter som har større innslag av kultur. I tillegg har turisme betydelige effekter for handelsnæringene.

I næringsøkonomisk forstand er reiselivsnæringen ikke noe entydig begrep. Reiselivsnæringer er en fellesbetegnelse på næringer der salget til de reisende/turister utgjør en betydelig andel av produksjonen. Som reisende regnes mennesker som er på ferie- og fritidsreise og mennesker på forretnings- og tjenestereise.

I en slik forståelse er det viktig å forholde seg til begrepet "reason-to-go", eller grunnen til at reisen til et gitt sted foretas. Innen yrkestrafikk kan reiser til et sted være en funksjon av den nærings- eller samfunnsaktivitet som foregår på stedet. Innen opplevelsesbasert verdiskaping knyttet til ferie- og fritidsreiser kan grunnen til reisen finnes i "gudegitte" naturkvaliteter som vakre landskaper, naturfenomener, arrangementer/festivaler, muligheter for å utøve en hobby (fiske, bedrive fuglekikking, etc.) eller personlige behov (lære noe nytt, slappe av, utfordre seg selv, etc.). Det betyr at det er noen elementer i et steds kvaliteter og opplevelsesmuligheter som danner stedets attraksjonskraft og verdi som reisemål, og som danner grunnlaget for den ferie og fritidsbaserte næringsaktiviteten. Disse er trafikkskapere, mens andre tilbud (for eksempel et stedlig handelstilbud) blir trafikknyttere.

I denne rapporten er begrepet reiseliv brukt, og konsekvensene er utredet for reiselivsnæringen definert som en næring som yter tjenester og varer til personer som midlertidig ikke oppholder seg på sitt hjemsted. Underveis i rapporten er det i noen tilfeller lagt til grunn en snevrere definisjon av reiseliv, fordi det gir bedre tilgang på statistisk materiale. Dette omtales fortløpende der det er tilfelle.

2.3 Beregning av økonomiske konsekvenser

For å gjøre anslagene av økonomiske konsekvenser robuste er det benyttet tre ulike tilnæringsmåter/ segmenteringskriterier for overnattinger (basert på SSB, TØI og Innovasjon Norge):

- Norske og utenlandske turister
- Etter formål med reisen
- Etter reisemotiv
- Etter sesong og nasjonalitet
- Etter analyser av forbruksmønstre for ulike segmenter

Den totale endringen i konsum er beregnet med utgangspunkt i en skjønnsmessig vurdering innenfor det enkelte segment.

Det kan være vanskelig å finne adekvat empiri til å estimere omfanget av effekten, men det er mulig å hente noe informasjon fra andre steder som har merket effekter av ordinær petroleumsvirksomhet. I tillegg har vi gått ut fra at andre "inngrep" som turistnæringen kan oppfatte som fremmedelementer kan nyttes analogt. Det kan være større vindparker, vannkraftanlegg i fjellet, havnevirksomhet eller industrivirksomhet som for eksempel Tjeldbergodden.

Vi har derfor valgt å se nærmere på konsekvenser av petroleumsvirksomheten i Hammerfest direkte. I tillegg er andre "inngrep" som turistnæringene kan oppfatte som fremmedelementer

benyttet analogt i vurderingene. Virkningene for Sandnessjøen og Brønnøysund av forsyningsbase og helikopterbase for aktivitet i Norskehavet er brukt som sammenligningsgrunnlag for eventuelle baser i Lofoten/Vesterålen.

Døgnkonsumet for ulike turistgrupper og konsumets næringsfordeling er beregnet ved hjelp av nøkkeltall fra en analyse av forbruksutgiftene blant norske og utenlandske feriegjester som Transportøkonomisk Institutt (TØI) har gjennomført. Disse nøkkeltallene er justert for prisendringer siden de ble estimert og gjengis i 2009-priser i denne rapporten.

Turistenes konsum er beregnet ved å multiplisere døgnkonsumet for ulike segmenter med antall gjestedøgn innenfor de samme segmentene. Gjestedøgn innenfor de ulike segmentene framkommer av overnattingsstatistikk fra SSB og fra lokale kilder.

En eventuell reduksjon eller økning av aktiviteten innen reiselivsnæringene vil ha ringvirkninger og etter hvert spre seg og påvirke andre deler av næringslivet i regionen. Ordresituasjonen til leverandører til overnattingsbedrifter og til serveringssteder vil kunne bli påvirket. De ansatte både ved reiselivsbedriftene og hos leverandørene vil bli påvirket.

Beregnet konsumendring fordelt på næring med utgangspunkt i data fra TØI og SSB er benyttet som inndata i Panda-modellen for å beregne sysselsettingsvirkninger inklusiv ringvirkninger. Denne modellen beregner virkninger for sysselsettingen som følge av en økonomisk innsprøyting eller som følge av en økonomisk innstramming som økt eller sviktende turisme. Modellen beregner også ringvirkningene. Panda-modellen eies av fylkeskommunene og KRD og brukes i tillegg av enkelte forsknings- og konsulentmiljøer.

Vi finner det rimelig å anta at effekten av konkrete tiltak på land (henholdsvis en forsyningsbase eller et landanlegg) vil være størst i den kommunen hvor dette er lokalisert og at effektene vil avta dess større avstanden blir til det konkrete tiltaket. Det gjelder både eventuelle positive og negative konsekvenser for reiselivet. Videre antar vi at eventuelle positive konsekvenser avtar hurtigere ut fra lokalisasjonen enn hva negative konsekvenser vil gjøre. Årsaken til det er at økt aktivitet for reiselivet som skyldes en forsyningsbase/landanlegg i all hovedsak vil komme nært opp til dette stedet for å minimere reisetid for de som jobber der. Redusert aktivitet i reiselivet som en følge av en forsyningsbase eller et landanlegg, vil imidlertid kunne bli av et geografisk større omfang fordi tilreisende kanskje forbinder et større område med den konkrete aktiviteten enn det som er realiteten. Metodisk har vi derfor valgt å gå ut fra at de positive konsekvensene i større grad er knyttet til gjeldende kommune mens de negative konsekvensene i større grad vil være av regional karakter.

2.4 Utgangspunkt i dagens situasjon

Analysene av endringer som en følge av olje- og gassvirksomhet i Lofoten/Vesterålen er gjort på bakgrunn av dagens omfang av reiselivet i området. Det innebærer at vi ikke har lagt til grunn framtidig utvikling av reiselivet i perioden fram mot en eventuell olje- og gassvirksomhet og deretter beregnet endringer med utgangspunkt i en mulig framtidig situasjon. Resonnementene våre rundt eventuelle endringer gitt dagens omfang av reiselivsvirksomheten i området vil være overførbare til en framtidig situasjon hvor omfanget av reiselivsvirksomheten eventuelt er annerledes.

En eventuell olje- og gassvirksomhet i området kan påvirke utviklingen av området som reiselivsdestinasjon i framtiden.

I vurderinger gjort av Direktoratet for Naturforvaltning og Riksantikvaren legges det til grunn at en eventuell søknad om verdensarvstatus i Lofoten må inkludere betydelige sjøarealer. Med utgangspunkt i eksisterende kunnskap ser disse aktørene det som vanskelig å gi et endelig svar på om petroleumsvirksomhet kan la seg kombinere i eller inntil verdensarvområdet og eventuelt i hvilken grad en mulig realisering av petroleumsvirksomhet vil innvirke på verdensarvkalitetene og områdets integritet. Men dersom ny kunnskap om det marine miljøet samt konkretisering av valgte tekniske løsninger viser at petroleumsaktivitet på sokkelen oppfyller de strengeste miljøkrav og ikke representerer en trussel mot de sårbare marine områdene, må en anta at dette heller ikke vil være et avgjørende hinder for en søknad. Dersom det besluttes for å åpne for petroleumsaktivitet må grensene for verdensarvområdet justeres, slik at aktiviteten ikke blir liggende innenfor grensen til verdensarvområdet. Direktoratet for Naturforvaltning forutsetter at Lofoten ikke vil være tjent med at eventuell landbasert virksomhet lokaliseres til områder som representerer kjerneverdier med hensyn til landskap, kultur- eller naturmiljø, og at dette i så fall kan løses uten at nøkkelområder i en verdensarvsøknad må utgå.

Studieområdet har tre strekninger som er Nasjonale Turistveger. Strekningene som er valgt skal representere det ypperste av norsk natur og presenteres som opplevelser for turister. Det kan som følge av en eventuell oljevirkosomhet oppstå et behov for å revurdere strekningene i forhold eventuelle inngrep nært disse vegene. Tilsvarende problemstillinger er allerede aktualisert i forholdet mellom nasjonale turistvegstreknninger og planer om større inngrep med stor visuell påvirkning av landskapsbildet, som vindkraft og dominerende kraftlinjer.

Dette er mulige konsekvenser som kanskje kan inntreffe. Gitt at det hverken er sikkert at det vil bli en realitet at olje- og gassvirksomhet påvirker denne type "status-givere" til reiselivsnæringen eller hvilken økt etterspørsel disse vil generere for området, er ikke dette beregnet inn i en mulig utviklingsbane for reiselivet.

3 FORUTSETNINGER FOR OLJE OG GASSVIRKSOMHET

I denne studien er det lagt til grunn noen scenarier for produksjon av olje og gass. Disse er lagt til grunn for beregningene av konsekvenser for reiselivet i studieområdet. Gjennom å ta utgangspunkt i tenkte aktiviteter, kan man se konkret på hvilke endringer i konsum disse vil medføre. Slik vi ser det gir det riktigere resultater enn et alternativ hvor verken omfang eller lokalisasjon av virksomheten legges til grunn. Men det er viktig å presisere at de forutsetninger som her legges til grunn representerer mulige løsninger for en olje- og gassvirksomhet utenfor Lofoten og Vesterålen. Resonnement og analyser vil være overførbare til alternative løsninger, men endringene for reiselivsnæringen kan bli ulike gitt et annet omfang eller lokalisasjon av virksomheten.

Oljedirektoratet har utarbeidet et mulig fremtidsbilde for Barentshavet, Lofoten og Vesterålen (Fremtidsbildet 2009). Hensikten med dette er å danne et grunnlag for oppdaterte grunnlagsrapporter til Helse og miljøforvaltningsplan for Barentshavet som kan illustrere risiko, forurensningsfare og ringvirkninger ved petroleumsvirksomhet i forvaltningsområdet. Dette skal illustrere en mulig utvikling av virksomheten. Oppdaterte vurderinger av ressursgrunnlag, tilgang på areal, faktiske funn og utbygginger vil påvirke fremtidsbildet etter hvert. Fremtidsbildet 2009 er utarbeidet for perioden 2009-2030.

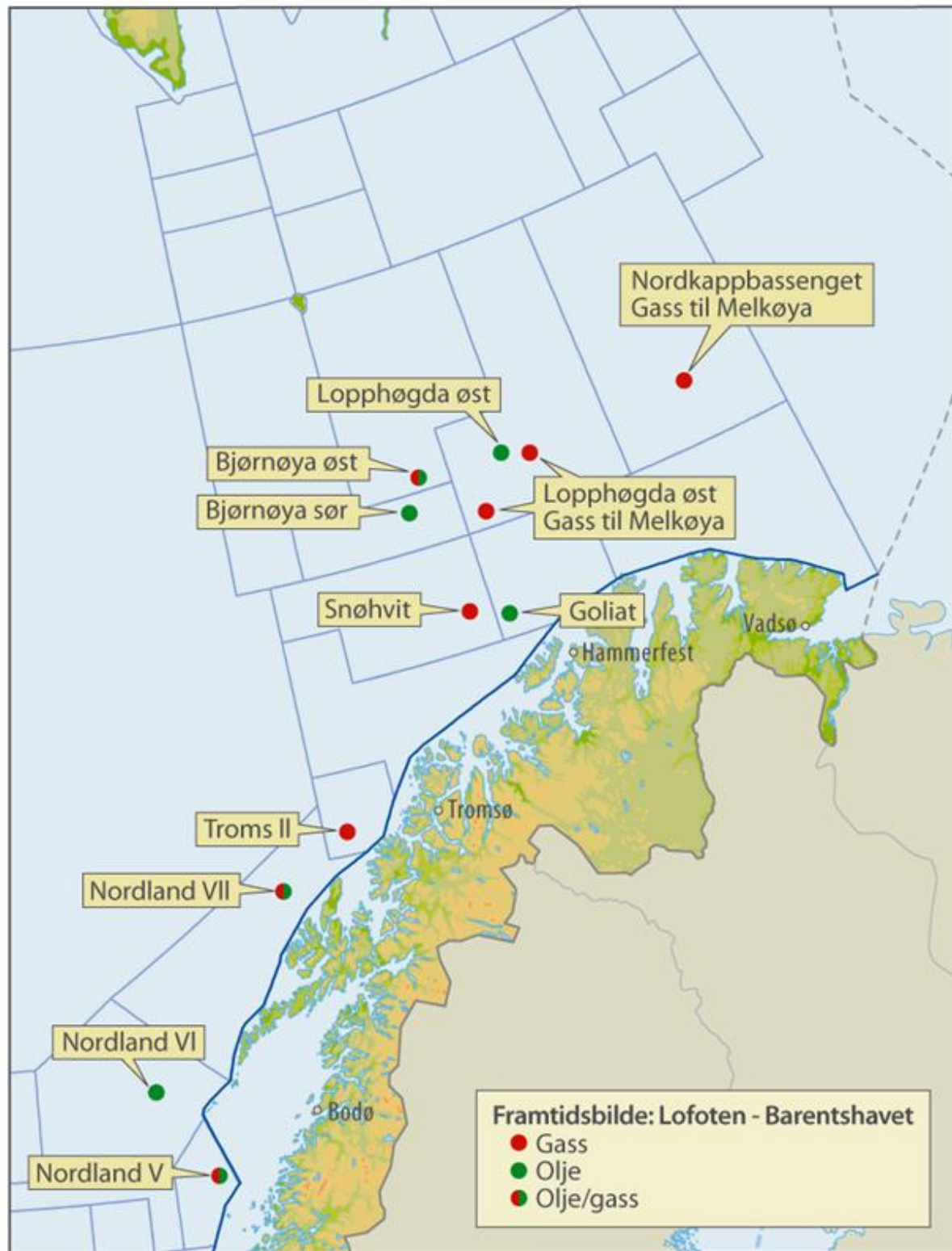
I Fremtidsbildet legger Oljedirektoratet til grunn følgende utbygginger utenfor Lofoten/Vesterålen og Sør-Troms:

- Gass/oljefelt i Nordland V
- Oljefelt i Nordland VI
- Gass/oljefelt i Nordland VII
- Gassfelt i Troms II

For oljeproduksjon legger Oljedirektoratet til grunn flytende produksjonsenheter (FPSO slik som Goliat). Det innebærer at oljeproduksjonen ikke vil medføre noen landanlegg. For gassproduksjon legges det et landanlegg på Vestvågøy i Lofoten. Uavhengig av hva som blir den endelige lokaliseringen av eventuelt slikt anlegg, vil det i fremtidsbildet kun være snakk om *ett* LNG-anlegg på land i området Lofoten-Vesterålen.

Ledetiden fra tildeling til funn er forutsatt til å være 3 år. Tiden fra funn til utbygging er satt til 11 år for oljefunn. For gass er det lagt til grunn at funnene må være av en slik størrelse av samlede ressurser gir lønnsom ny LNG-utbygging på Vestvågøy.

Forsyningsbaser er antatt lagt til eksisterende lokaliteter i Harstad og Sandnessjøen. Det er ikke gitt at dette vil være forsyningsbasene for eventuell ny petroleumsvirksomhet utenfor Barentshavet og Lofoten, og det må derfor forstås som scenarier for aktiviteten. Disse to forsyningsbasene er på det grunnlaget brukt videre i dette studiet.

OD 0909007

Figur 2: Framtidsbilde 2009 for petroleumsvirksomhet i Barentshavet Sør og Lofoten/Vesterålen i 2030. Kilde: Oljedirektoratet.

3.1 Scenarier for oljeutslipp og skipsforlis

Sist gang det var et stort utslipp fra oljevirksomhet på norsk sokkel var utblåsningen fra Bravo på Ekofisk i 1977. Siden den gang er det skjedd betydelige forbedringer innen teknologi, sikkerhet og beredskap, og sannsynligheten for et stort oljeutslipp er derfor ekstremt lav. Det har aldri vært tilfelle at olje fra norsk offshore virksomhet har nådd land.

Et oljeutslipp kan også komme fra et skip, som enten er relatert til petroleumsvirksomhet eller som trafikkerer langs kysten av en annen grunn.

Konsekvensene av et betydelig oljesøl i kystsonene kan være meget store, spesielt for sjøfugl og strandmiljø. Erfaringer fra tidligere utslipp viser at miljøet restitueres innen 1-3 år, men det finnes også eksempler på at det tar vesentlig lengre tid.

I denne rapporten er det lagt til grunn to ulike scenarier for oljeutslipp fra petroleumsvirksomheten som kan komme til å treffe Lofoten og Vesterålen og et scenario med oljesøl som skyldes et skipsforlis.

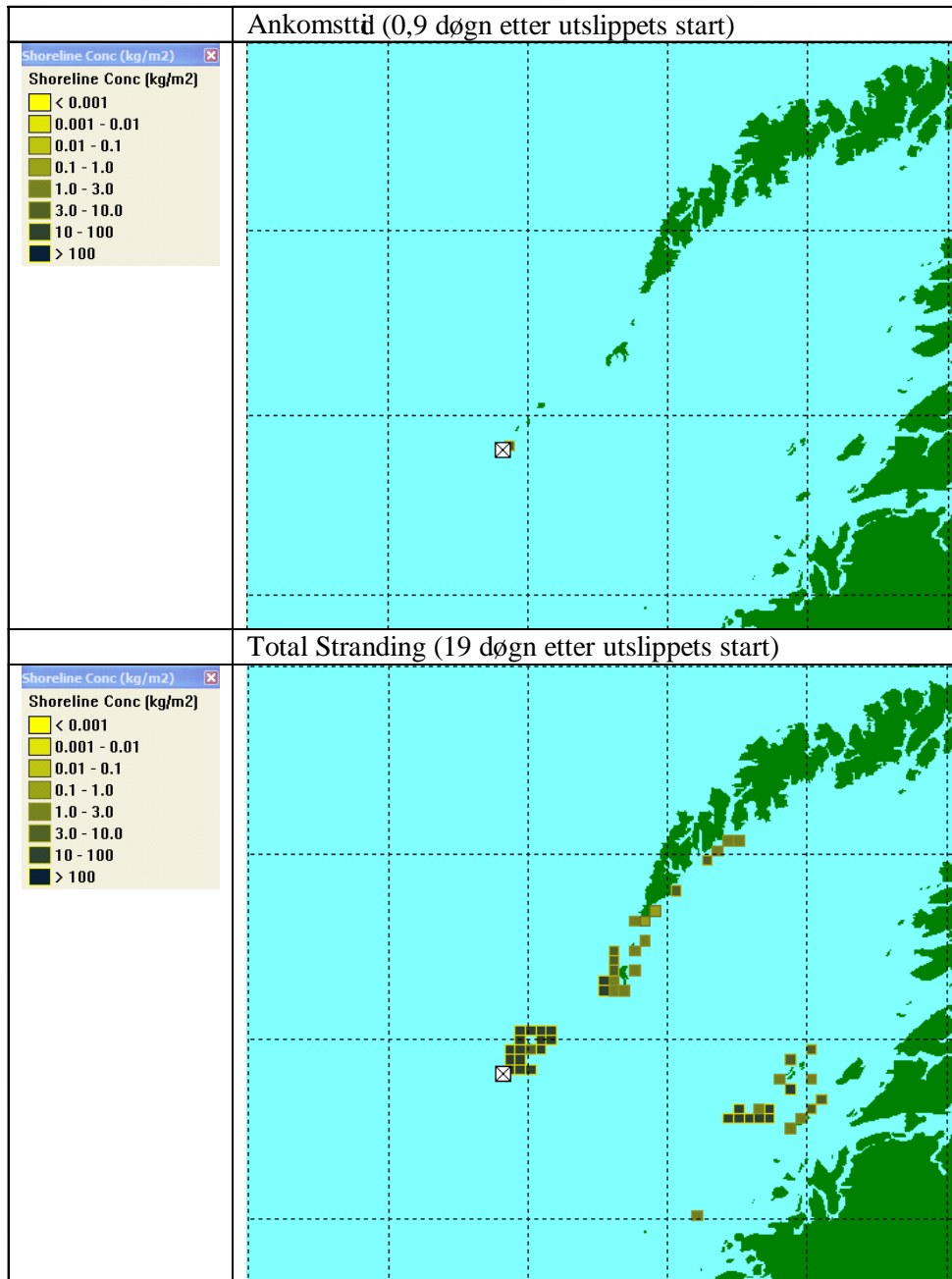
Skipforliset gir de største konsekvensene. Scenarioet med utslipp fra Nordland V gir noe mindre konsekvenser, mens scenarioet med utslipp fra Nordland VI gir de minste konsekvensene. Det er lagt til grunn at alle scenarioene vil få stor medieomtale og nå et velorientert internasjonalt publikum. De internasjonale målgruppene for Norge som ferieland er markedssegmenter med interesse for natur og kultur og som har relativt høy grad av miljøbevissthet. Det er derfor sannsynlig at målgruppene for norgesferier i større grad enn befolkningen generelt vil fagne opp nyheter om et oljeutslipp utenfor kysten av Nord-Norge.

For reiselivsnæringen vil effektene av et oljeutslipp komme på tre nivåer:

- Naturen påvirkes (flora, fauna, strender og sjøen som arena for fisketurer og opplevelser)
- Fiskevær og steder hvor turistene bor og attraksjonene ligger vil kunne bli berørt
- Image og den etablerte "merkevaren" verdens vakreste kyst vil bli påvirket

3.1.1 Skipsforlis

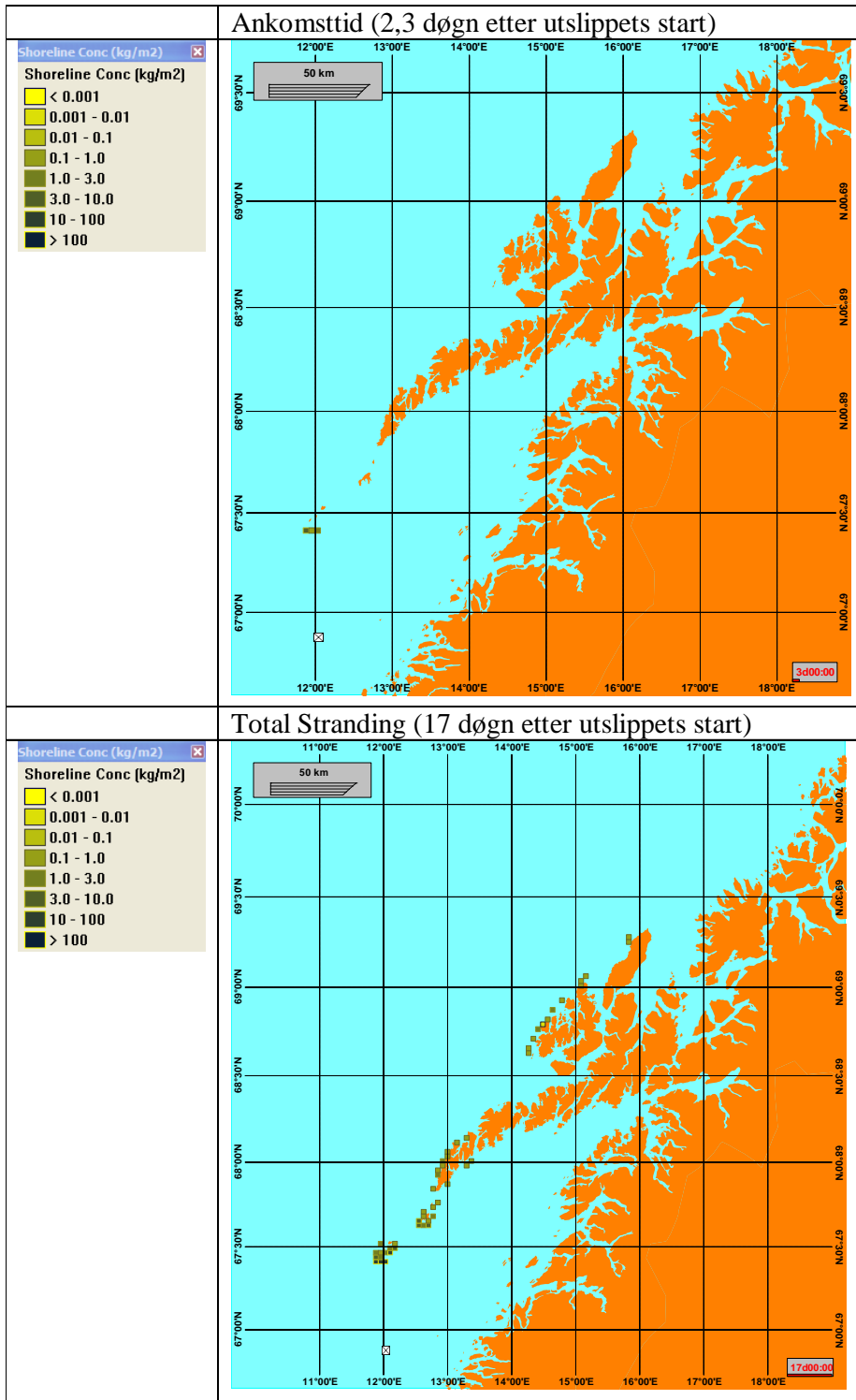
Det er tatt utgangspunkt i et skipshavari ved Røst. Utslippet er på totalt 60 000 tonn, hvorav 20 000 tonn lekker ut første døgn. Oljen ankommer land 0,9 døgn etter utslippet finner sted og har nådd maksimalt strandpåslag etter 19 døgn. Dette scenarioriet treffer på innsiden av Lofoten og antas å gi betydelige konsekvenser for reiselivsnæringen som finnes der.

Figur 3: Mulige konsekvenser av eventuelt skipsforlis ved Røst. Kilde: DNV

3.1.2 Oljeutslipp som treffer land

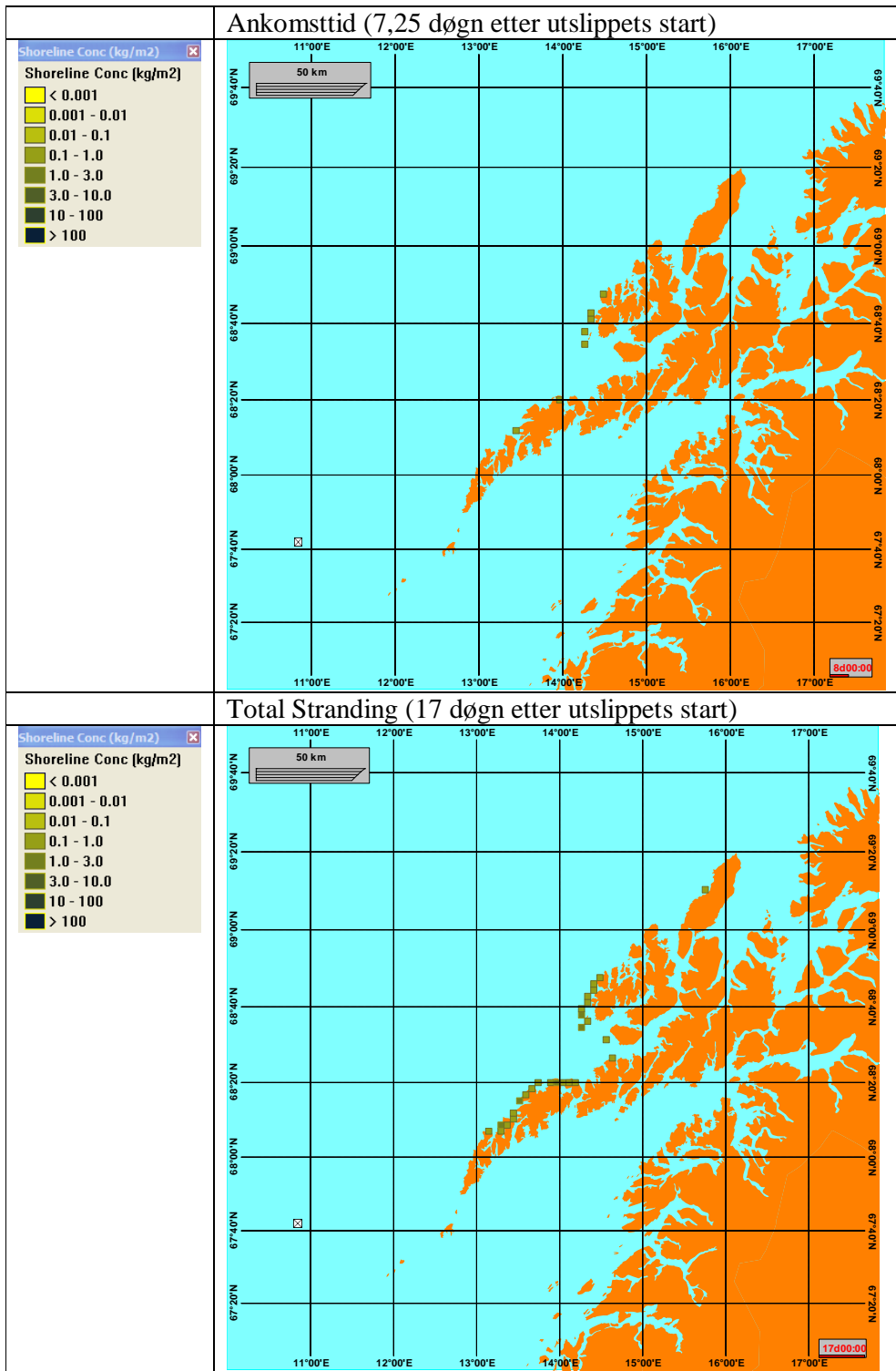
Det er tatt utgangspunkt i et utslipp fra Nordland V som varer i to døgn med en rate på 4500 tonn per døgn. Oljen ankommer land 2,3 døgn etter utslippet fant sted og har nådd maksimalt strandpåslag etter 17 døgn. Oljen driver inn mot land med spredte treff, men noen av disse treffene kan komme til å ramme utsiktspunkt, kjente steder og attraksjoner.

Figur 4: Mulige konsekvenser av eventuelt utslipp fra Nordland V som treffer land. Kilde: DNV

3.1.3 Oljeutslipp som i liten grad når land

Det er tatt utgangspunkt i et utslipp fra Nordland VI som varer i to dager med en rate på 4500 tonn per dag. Oljen ankommer land 7,25 døgn etter utslippet finner sted og har endelig strandet etter 17 døgn. I dette scenarioriet legges det til grunn at det er tid til å rydde opp mye av oljen før den når land i kombinasjon med at den brytes ned på havet, og at den derfor i liten grad vil treffe land.

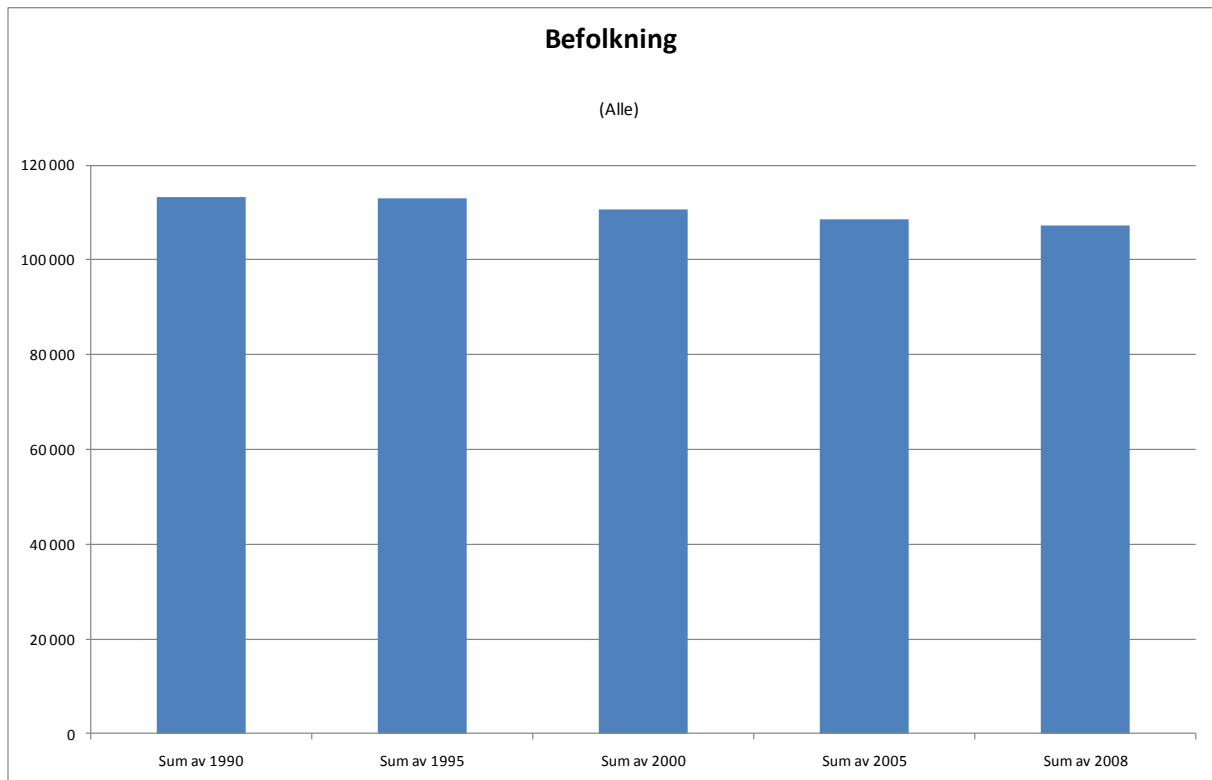

Figur 5: Mulige konsekvenser av eventuelt utslipp fra Nordland VI som i liten grad treffer land. Kilde: DNV

4 BESKRIVELSE AV STUDIEOMRÅDET

4.1 Befolkning

De fire regionene som er definert i denne studien har en samlet befolkning i 2008 på 107 000 personer. Ser vi på utviklingen fra 1990 har det vært en nedgang på vel 6 000 personer. Regionen har i denne perioden ikke klart å opprettholde folketallet, og står overfor vesentlige utfordringer på dette området.

Figur 6: Befolkning i regionen samlet sett i perioden 1990-2008. Kilde: Panda/SSB

Utviklingen er imidlertid noe mer nyansert om vi ser på de ulike delene av studieområdet, men samtlige regioner har hatt en negativ utvikling i befolkningen fra 1990. Størst nedgang har Vesterålen hatt, mens Lofoten har hatt minst nedgang.

Tabell 1: Befolkningsutvikling i regionene for perioden 1990-2008. Kilde: Panda/SSB

Region	Befolkningsendring 1990/2008	Prosentvis endring fra 1990
Harstad-regionen	-2091	-5,7 %
Lofoten	-906	-3,7 %
Senja-regionen	-1082	-5,3 %
Vesterålen	-2039	-6,4 %

Kommunene i området er svært ulike i forhold til størrelsen på befolkningen. De fire mest folkerike kommunene har 50 prosent av befolkningen i regionen samlet sett.

Tabell 2: Befolkning per kommune, og befolkningsutvikling i perioden 1990-2008. Kilde: Panda/SSB

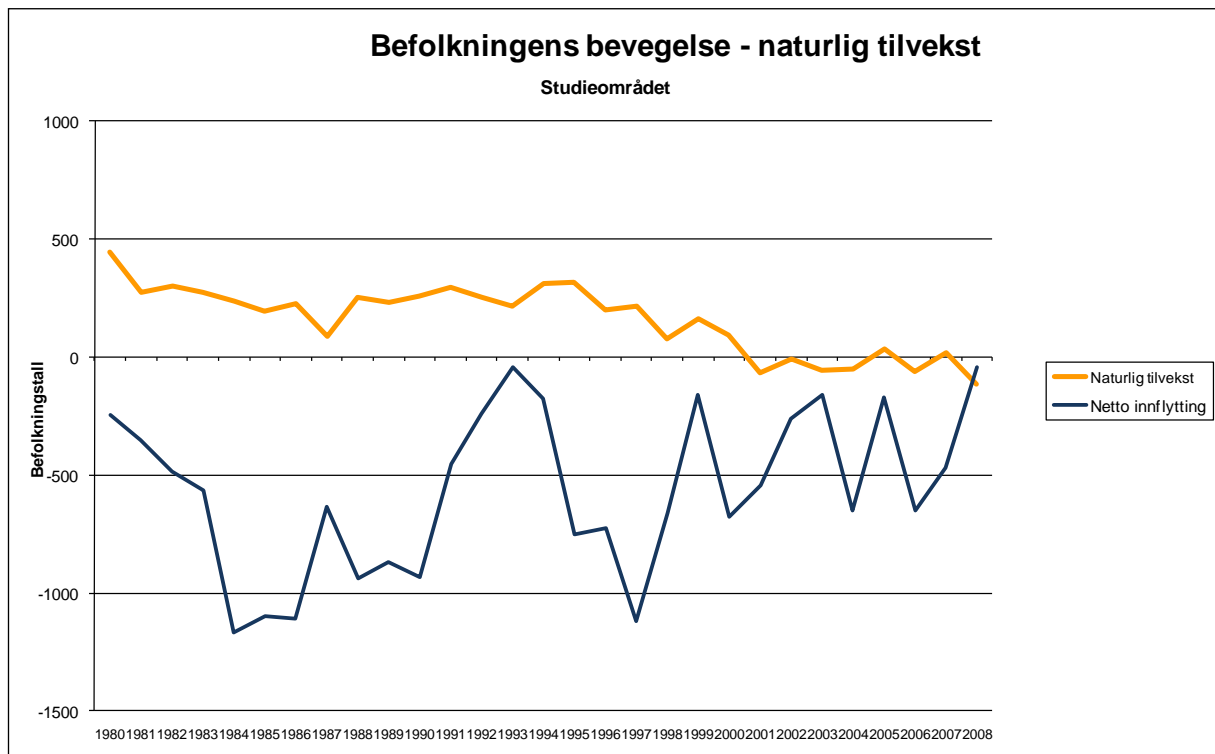
Kommune	Befolkning 2008	Prosentvis endring fra 1990
Andøy	5034	-29 %
Berg	942	-32 %
Bjarkøy	503	-40 %
Bø	2838	-33 %
Dyrøy	1216	-30 %
Flakstad	1419	-14 %
Hadsel	7950	-8 %
Harstad	23126	3 %
Ibestad	1440	-53 %
Kvæfjord	3032	-15 %
Lenvik	11207	3 %
Lødingen	2242	-25 %
Moskenes	1116	-29 %
Røst	606	-2 %
Skånland	2841	-19 %
Sortland	9732	14 %
Sørreisa	3360	-1 %
Tjeldsund	1333	-25 %
Torsken	916	-40 %
Tranøy	1537	-26 %
Vestvågøy	10706	1 %
Værøy	738	-18 %
Vågan	8976	-4 %
Øksnes	4418	-9 %

En rekke av kommunene i studieområdet har hatt en dramatisk nedgang i befolkning fra 1990 og fram til i dag, mens andre har hatt en mer moderat nedgang. Fire kommuner utmerker seg med positiv befolkningsutvikling. Størst har veksten vært i Sortland, med 14

prosent. Harstad og Lenvik har begge hatt en vekst på 3 prosent, mens Vestvågøy har hatt en vekst på 1 prosent.

4.2 Flytting

Nedgangen i folketallet er sammensatt av naturlig tilvekst og flytting. Figuren nedenfor viser sammensetningen av disse to faktorene naturlig tilvekst (fødte minus døde) og netto innflytting (innflytting minus utflytting).

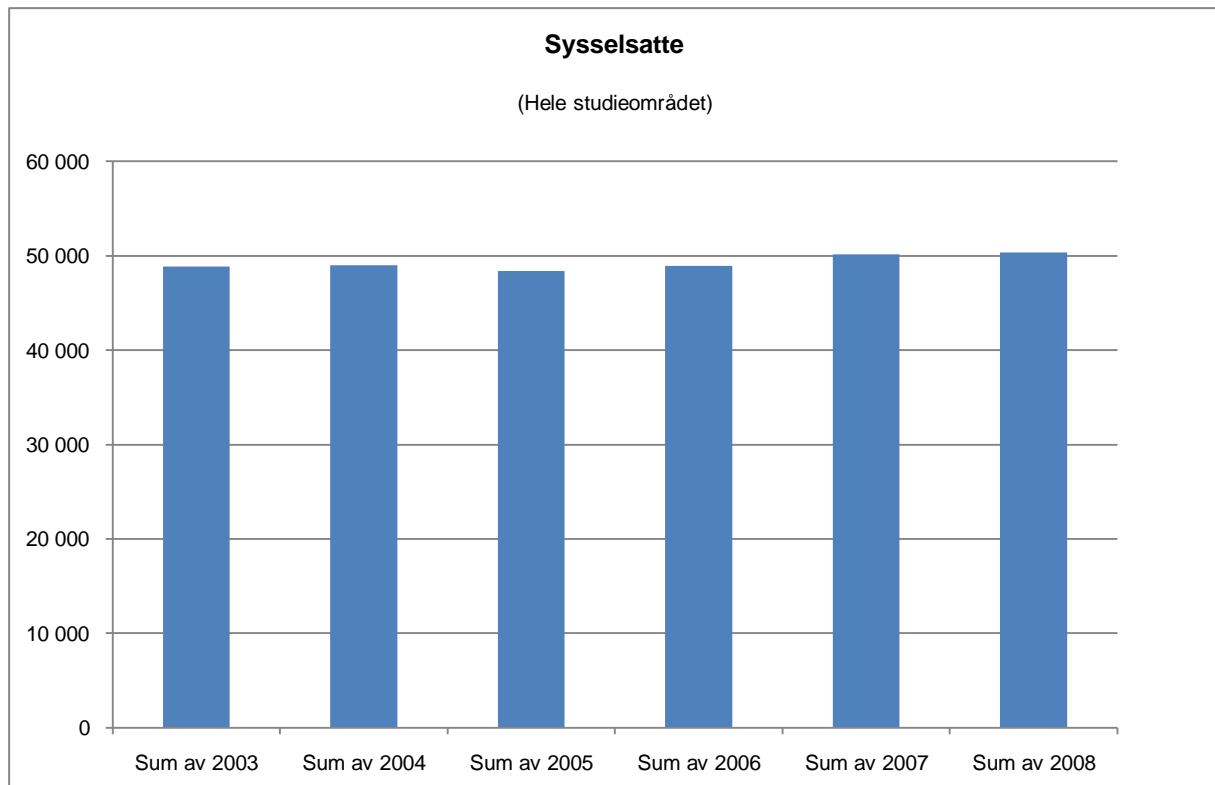

Figur 7: Befolkningens bevegelse hele studieområdet. Kilde: SSB/Panda

Figuren viser at naturlig tilvekst har hatt en langsiktig nedadgående tendens. Etter årtusenskiftet har den stort sett vært under null. Netto flytting har svingt mellom 100 og 1200 personer som netto utflytting. I år med stor netto utflytting – nær 1000 personer består mellom 80 og 90 prosent av netto utflytting av personer mellom 20 og 30 år.

4.3 Sysselsetting

Regionen har samlet sett hatt en positiv utvikling i sysselsettingen i perioden 2003-2008. Sysselsettingen har vokst med 1500, og var ved utgangen av 2008 på 50 400 sysselsatte.

Figur 8: Sysselsatte i regionen samlet sett i perioden 2003-2008. Kilde: Panda/SSB

I perioden 2003 til 2008 har det vært en positiv utvikling i sysselsettingen i studieområdet. Samlet sett har veksten vært på tre prosent for perioden. Siste del av denne perioden har vært preget av en høykonjunktur, og i slike perioder er det vanlig å se en vekst i sysselsetting. Flere som har vært utenfor arbeidsmarkedet kommer inn i slike perioder sammenlignet med perioder preget av lavkonjunktur.

Tabell 3: Sysselsetningsutvikling i regionene i perioden 2003-2008. Kilde: Panda/SSB

Region	Sysselsetnings- endring 2003- 2008	Prosentvis endring fra 2003
Harstad-regionen	195	1,2 %
Lofoten	783	7,6 %
Senja-regionen	237	2,9 %
Vesterålen	301	2,2 %

Den utviklingen vi ser for regionen samlet sett, er mer nyansert om vi går inn og ser på enkeltregionene i området. Samtlige regioner har hatt en vekst i sysselsettingen fra 2003. Lofoten er den regionen med størst vekst, og i forhold til sysselsettingen i Lofoten har veksten vært på nærmere 8 prosent. Disse årene har vært preget av en oppgangskonjunktur i norsk og internasjonal økonomi, og tatt det i betraktning er utviklingen med unntak av Lofoten relativt beskjedent.

Tabell 4: Sysselsatte per kommune og prosentvis endring fra 2003. Kilde: SSB/Panda

Kommune	Sysselsatte 2008	Prosentvis endring fra 2003
Andøy	2551	-3 %
Berg	483	21 %
Bjarkøy	195	5 %
Bø	1044	-2 %
Dyrøy	379	-9 %
Flakstad	620	-1 %
Hadsel	3592	4 %
Harstad	11984	4 %
Ibestad	557	-13 %
Kvæfjord	1264	-8 %
Lenvik	5662	6 %
Lødingen	1027	3 %
Moskenes	497	-5 %
Røst	310	-1 %
Skånland	999	-6 %
Sortland	5166	6 %
Sørreisa	1091	-6 %
Tjeldsund	463	-14 %
Torsken	401	-20 %
Tranøy	528	-4 %
Vestvågøy	4972	13 %
Værøy	346	-8 %
Vågan	4333	5 %
Øksnes	1922	-3 %

Av kommunene i studieområdet er det 9 som har hatt en vekst i sysselsettingen fra 2003. Størst har veksten vært i Berg og Vestvågøy, mens Torsken har hatt den største reduksjon i sysselsetting denne perioden.

I stor grad har den enkelte kommune om lag tilsvarende andel av regionens samlede sysselsetting og regionens befolkning. Det er likevel en tendens til at de mest folkerike kommunene har en noe større andel av sysselsettingen enn av befolkningen. Dette henger sammen med at arbeidsplasser, handel og servicetilbud i større grad legges til kommuner med et visst befolkningsgrunnlag. De fem mest folkerike kommunene i studieområdet har 59 prosent av befolkningen og 64 prosent av arbeidsplassene finnes i disse 24 kommunene.

Tabell 5: Andelsmessig fordeling av regionens befolkning og sysselsetting i 2008 per kommune. Kilde: Panda/SSB

Kommune	Befolkning 2008	Befolkning (andel)	Sysselsatte 2008	Sysselsetting (andel)
Harstad	23126	21,60 %	11984	23,80 %
Lenvik	11207	10,50 %	5662	11,20 %
Vestvågøy	10706	10,00 %	4972	9,90 %
Sortland	9732	9,10 %	5166	10,30 %
Vågan	8976	8,40 %	4333	8,60 %
Hadsel	7950	7,40 %	3592	7,10 %
Andøy	5034	4,70 %	2551	5,10 %
Øksnes	4418	4,10 %	1922	3,80 %
Sørreisa	3360	3,10 %	1091	2,20 %
Kvæfjord	3032	2,80 %	1264	2,50 %
Skånland	2841	2,60 %	999	2,00 %
Bø	2838	2,60 %	1044	2,10 %
Lødingen	2242	2,10 %	1027	2,00 %
Tranøy	1537	1,40 %	528	1,00 %
Ibestad	1440	1,30 %	557	1,10 %
Flakstad	1419	1,30 %	620	1,20 %
Tjeldsund	1333	1,20 %	463	0,90 %
Dyrøy	1216	1,10 %	379	0,80 %
Moskenes	1116	1,00 %	497	1,00 %
Berg	942	0,90 %	483	1,00 %
Torsken	916	0,90 %	401	0,80 %
Værøy	738	0,70 %	346	0,70 %
Røst	606	0,60 %	310	0,60 %
Bjarkøy	503	0,50 %	195	0,40 %
Sum	107228	100 %	50386	100 %

Det er et stort sprik mellom de største og de minste kommunene i forhold til folketall og arbeidsplasser. 10 av kommunene har en befolkning på under 1500 og 8 kommuner har færre enn 500 arbeidsplasser. Harstad, som den største kommunen i regionen, har 23 196 innbyggere og 11 984 sysselsatte.

4.4 Reiselivsnæringens omfang

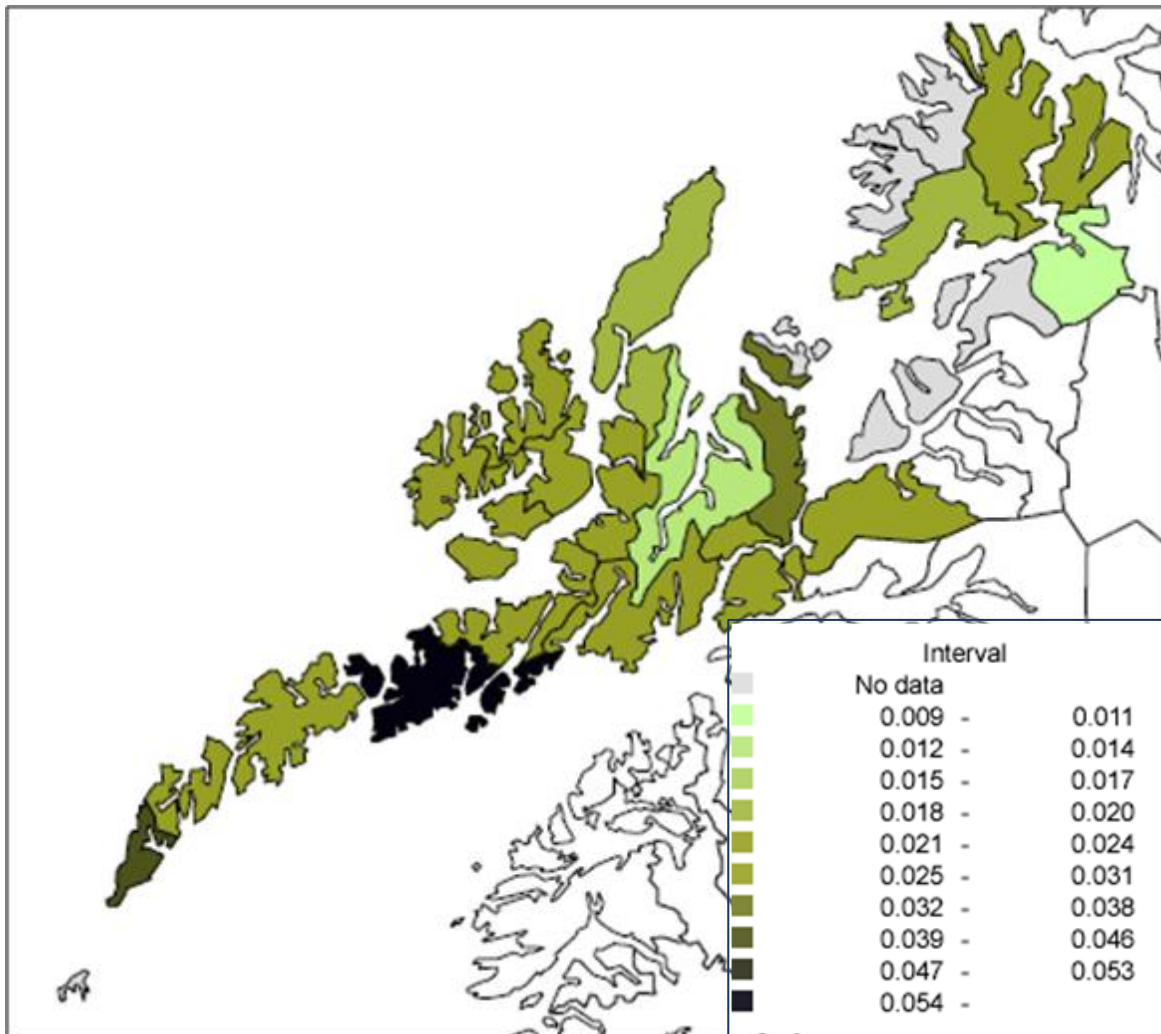
Sysselsetting i hotell- og restaurantnæringen i den enkelte kommune gir et bilde av hvor omfanget av reiselivsvirksomheten er størst. For sysselsetting i hotell- og restaurantnæringen finnes det entydig statistikk, og hotell- og restaurantvirksomhet er i all hovedsak tilknyttet konsum fra tilreisende. Andre næringer påvirkes også av tilreisende i stor eller liten grad, men omfanget av dette framgår ikke direkte fra sysselsettingsstatistikk. Denne type beregninger kommer vi tilbake til når vi skal se på konsekvensene av endringer i reiselivsnæringen forårsaket av oljevirksomhet.

I tillegg til de som er direkte sysselsatte innen hotell- og restaurantnæringen er det altså også andre som direkte eller indirekte er sysselsatt i reiselivsrelaterte næringer. Det vil også være en del som har sesongarbeid innenfor reiselivsnæringen. Men det vil være en klar samvariasjon mellom størrelsen på hotell- og restaurantnæringen og øvrig reiselivsaktivitet og sysselsetting i reiselivsrelaterte næringer i en kommune.

Tabell 6: Sysselsetting 2008 i hotell- og restaurantnæringen. Kilde: Panda/SSB

Kommune	Antall sysselsatte hotell- og restaurant	Andel av total sysselsetting	Region
Vågan	265	6,1 %	Lofoten
Moskenes	22	4,4 %	Lofoten
Harstad	446	3,7 %	Harstad-regionen
Røst	11	3,5 %	Lofoten
Vestvågøy	143	2,9 %	Lofoten
Lenvik	154	2,7 %	Senja-regionen
Tjeldsund	12	2,6 %	Harstad-regionen
Skånland	25	2,5 %	Harstad-regionen
Sortland	127	2,5 %	Vesterålen
Lødingen	25	2,4 %	Harstad-regionen
Hadsel	77	2,1 %	Vesterålen
Øksnes	41	2,1 %	Vesterålen
Bø	22	2,1 %	Vesterålen
Flakstad	13	2,1 %	Lofoten
Andøy	51	2,0 %	Vesterålen
Tranøy	10	1,9 %	Senja-regionen
Berg	8	1,7 %	Senja-regionen
Dyrøy	6	1,6 %	Senja-regionen
Bjarkøy	3	1,5 %	Harstad-regionen
Torsken	6	1,5 %	Senja-regionen
Kvæfjord	17	1,3 %	Harstad-regionen
Sørreisa	10	0,9 %	Senja-regionen
Værøy	2	0,6 %	Lofoten
Ibestad	1	0,2 %	Harstad-regionen

For kommunene i studieområdet utgjør sysselsettingen i hotell- og restaurantnæringen mellom 6,1 til 0,2 prosent av totalt sysselsetting i kommunen. Reiselivet har relativt størst betydning for sysselsettingen i Lofoten. Fire av de fem kommunene med størst andel sysselsetting i hotell- og restaurantnæringen finner vi i Lofoten. Den totale sysselsettingen relatert til reiseliv er større enn disse tallene viser, men det er likevel grunn til å hevde at størrelsesforholdet kommunene i mellom vil være det samme.

Figur 9: Sysselsetting i hotell- og restaurantnæringen som andel av total sysselsetting. Kommuner med færre enn 20 sysselsatte inngår ikke. Kilde Panda/SSB

Figuren viser at størst relativ andel finner en i Vågan kommune med vel 6 %. Harstad har om lag 450 sysselsatte i hotell- og restaurantnæringen, noe som utgjør 3,7 %.

4.5 Reiselivsnæringens lønnsomhet

De besøkende har både ulike formål med sin reise og velger ulike former for overnatting. Dersom man definerer hoteller, moteller, pensjonat, hytter, campingplasser, rorbuer og lignende som kommersiell overnatting, så er bare rundt 30 prosent av overnattingsdøgnene i regionen kommersielle. Resten av overnattingene er fri camping, overnatting hos slekt og venner, på private hytter eller annet som ikke er oppgitt. Forskjellene mellom de enkelte regionene er svært stor i forhold til hvor mye av overnattingene som skjer på hoteller og campingplasser. I Lofoten-regionen utgjør disse overnattingene rundt 50 prosent av alle overnattinger, i Harstad-regionen rundt 30 prosent mens de i Senja-regionen og Vesterålen utgjør bare 15 prosent.

Også overnattinger som ikke skjer på hoteller eller campingplasser, vil selvfølgelig medføre verdiskaping lokalt selv om dette ikke gir inntjening til overnattingsbedrifter. Det kan være i form av restaurantbesøk, aktiviteter, opplevelser, transport etc.

Reiselivsnæringen er en næring som generelt er preget av relativt lav lønnsomhet. Gjennomsnittlig resultatmargin for bedriftene i analyseregionen var i 2008 på -2,3%.

Tabell 7: Resultater i reiselivsnæringen fordelt på regioner i 2008. Basert på regnskapstall for regnskapspliktige bedrifter innen overnatting og servering. Kilde: NHO Reiseliv, Nord-Norge

Hele regionen	Drifts-		Drifts- resultat	Resultat før skatt	Års- resultat	Drifts- margin	Resultat- margin	Lønns- prosent
	inntekt	Lønn						
Sum Senja-regionen	22 110	9 928	-764	-2 150	-1 991	-3,5 %	-9,7 %	44,9 %
Sum Harstad-regionen	61 907	27 917	-3 219	-2 898	-2 398	-5,2 %	-4,7 %	45,1 %
Sum Vesterålen	74 540	28 199	-2 274	-4 866	-2 368	-3,1 %	-6,5 %	37,8 %
Sum Lofoten	107 276	40 508	3 279	349	-527	3,1 %	0,3 %	37,8 %

Tabellen viser lønnsomheten for drøyt 50 bedrifter i 2008. Disse tallene viser at reiselivsnæringen i regionen samlet sett er preget av lav lønnsomhet selv om variasjonene mellom enkeltbedrifter er store. 2008 var samlet sett et godt år for norsk og internasjonal økonomi, og ikke preget av nedgang i antall turister. På tross av dette viste det seg å være vanskelig for næringen samlet å få god lønnsomhet. I nedgangskonjunktoren som nå (2009/2010) preger økonomien, og dermed også påvirker folks reisevillighet og betalingsvilje for reiser, kan man frykte at det blir enda mer krevende å få til positiv lønnsomhet i næringen for denne regionen.

De økonomiske tallene viser et betydelig behov og potensial for en videre verdiskaping. Dette gjelder både i forhold til kompetanse, innovasjonsprosesser, kommersiell styrke, kapital, nettverksutvikling og samarbeid i forhold til videre utvikling, drift og nyskaping. Næringsaktørene i regionen er aktive i flere ulike former for regionale utviklingsprosjekter hvor målet er å styrke bedriftenes sesong, produkt og lønnsomhet.

For en del av reiselivsbedriftene er reiselivsaktiviteter en tilleggsnæring for dem som eier/driver virksomheten eller de som jobber der. Det gjelder i særlig grad campingplasser, rorbuutleie og lignende. Det at sesongen er svært kort i løpet av året, gjør at det for mange lar seg gjøre å kombinere reiselivsvirksomheten med et annet yrke. Disse kan være bedre rustet økonomisk til å tåle et midlertidig bortfall i besøkende fordi dette ikke er eneste inntektsgrunnlag til familien.

En del av reiselivsvirksomhetene i regionene er del av kjeder eller har større investorer som står bak. Også disse vil ha økonomisk soliditet til å tåle en midlertidig reduksjon i omsetning. Spørsmålet for disse vil være om eierne/investorene er villige til å følge virksomheten gjennom det som kan være en krevende periode.

5 BESKRIVELSE AV REISELIV OG MARKEDSSEGMENTER I STUDIEOMRÅDET

5.1 Reiselivsaktivitet i studieområdet

I denne rapporten har vi lagt til grunn en forståelse av reiseliv som aktiviteter knyttet til reiser og opplevelser. Vi har tatt utgangspunkt i TØI sine beregninger av konsum for turister i Nordland i 2005 fordelt på ulike kategorier av overnatting. Dette inkluderer også forbruket for personer som ikke betaler for selve overnattingen. Justert for prisstigning gir dette følgende konsum per døgn:

Tabell 8: Konsum per døgn for ulike overnattingsformer, tall for Nordland. Kilde: TØI

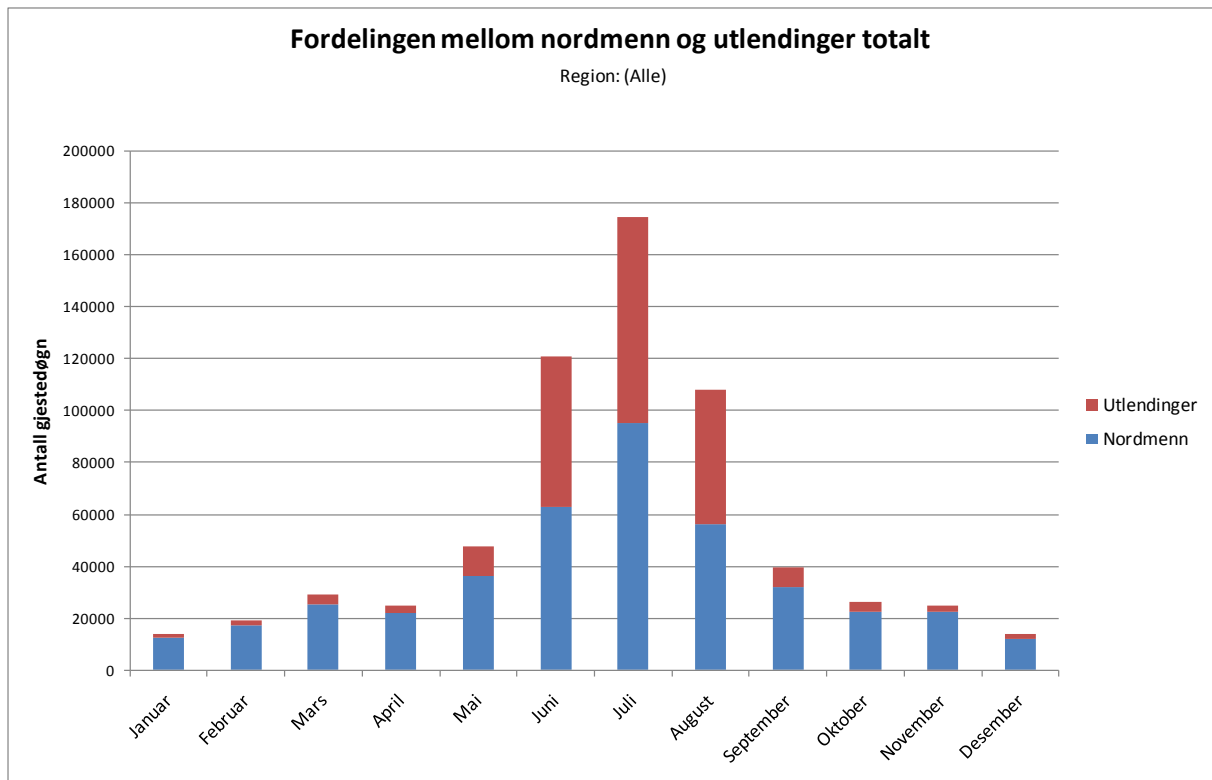
Overnattingsform	Konsum per døgn 2009
Hotell	kr 1 947
Camping/hyttetrender	kr 1 226
Slekt og venner	kr 689
Annet	kr 954
Private hytter	kr 1 042

Vi har sett nærmere på omfanget av følgende aktiviteter innenfor reiselivsnæringen:

- Internasjonal turisme
- Nasjonal kommersiell turisme
- Nasjonal relasjonsbasert turisme (som innebærer besøk hos slekt og venner, samt reiser til egne fritidshus og leiligheter i regionen)
- Kurs og konferanser
- Yrkestrafikk (etterspørsel etter tjenester fra den stedlige reiselivsnæringen som funksjon av nærings- og samfunnsaktivitet på stedet)

5.1.1 Næringens omfang

Reiselivsnæringen i Lofoten og Vesterålen er et viktig næringsgrunnlag for regionen samlet sett. Samtidig er dette en svært sesongbetont næring, og aktiviteten foregår i all hovedsak i tre hektiske sommermånedene. To tredjedeler av alle overnattinger skjer i løpet av juni, juli og august. Turisttrafikken i regionen inngår i stor grad i en etablert rundreisestruktur for Norge som reisemål om sommeren. Norge er et langt land med store avstander til markedene, og det er i hovedsak årets hovedferie som blir brukt til å reise til Lofoten og Vesterålen. Sesongstrukturen betyr også at det blir relativt få helårs arbeidsplasser i reiselivet, og dermed også få jobber som gir en husholdning en primærinntekt.

Figur 10: Antall gjestedøgn 2009 fordelt på utledninger og nordmenn. Kilde: SSB

I 2009 var det totalt 643 000 betalte gjestedøgn i området, noe som utgjør 23 % av slike overnattinger i Nord-Norge. Andelen nordmenn til studieområdet utgjør 21 prosent av totalen i landsdelen, mens andelen utlendinger utgjør 28 prosent. Tyskland er desidert det viktigste utenlandske markedet. Hver fjerde tyske overnatting i Nord-Norge foretas i Lofoten, dvs. 52.700 overnattinger av i alt 225.000. Andre land hvor det kommer mange besøkende fra, er Sverige, Frankrike og Nederland.

Figur 11: Antall utenlandske gjestedøgn etter nasjonalitet i 2009 for regionen samlet sett. Kilde: SSB

Senja-regionen, Lofoten, Vesterålen og Harstad-regionen er pr. i dag i ulik grad utviklet som nasjonale og internasjonale reisemål, men står totalt sett for en betydelig del av nordnorsk turisme. Av det totale antallet betalte gjestedøgn utgjorde nordmenns andel 65 prosent.

Området har sin sterkeste posisjon innen ferie- og fritidsbetinget reiseliv, med 27 prosent av totalen i landsdelen. Det er særlig Lofoten som skaper denne posisjonen, og det er også Lofoten som har den største andelen internasjonal turisme.

Studieområdet kjennetegnes fortsatt ved at de aller fleste turistene har kort oppholdstid. 2/3 av de veifarende turistene besøker regionen som et ledd i en rundreise. I tillegg kommer cruiseturistene og Hurtigrutepassasjerene som i all hovedsak er i regionen bare en dag. Det er først og fremst de som bor på rorbuer/selvhushold, hos slekt og venner og i egne fritidshus som har lengre opphold i regionen.

5.1.2 Cruisetraffikk

Cruisetraffikken er i vekst, og det er ventet at 2010 vil bli et nytt rekordår for cruiseanløp til norske havner. Hammerfest hadde 18 cruiseanløp i 2009 og Lofoten/Leknes og Svolvær hadde 73 anløp dette året.

Tabell 9: Cruiseanløp og passasjerer i til Nord-Norge i 2009. Kilde: Cruise Norway/NHO Reiseliv Nord Norge

Anløpssted	Antall anløp	Antall passasjerer
Alta	12	6 815
Hammerfest	18	13 534
Lofoten/Leknes & Svolvær	73	52 284
Nordkapp	104	95 174
Tromsø	89	78 269

I tillegg til cruisetrafikken er Hurtigruta viktig for flere destinasjoner i studieområdet. Totalt var det 215 000 passasjerer med Hurtigruten til/fra havnene i Nordland i 2008.

Landarrangementene for cruisepassasjererne er av et betydelig omfang i området. Om lag 70 000 utenlandske turister på cruise eller Hurtigruta deltar årlig på landarrangementer i studieområdet. De fleste cruisebåtene i studieområdet anløpet Vestvågøy (Leknes Havn), mens overlandturene med Hurtigruten primært foregår på ulike arrangementer mellom Stamsund og Harstad.

Tabell 10: Antall passasjerer med Hurtigruten til/fra de enkelte havnene i 2008. Kilde: Hurtigruten ASA

Havn	2008
Stamsund	34 301
Svolvær	52 303
Stokmarknes	18 660
Sortland	10 444
Risøyhamn	4 918
Harstad	27 929
Finnsnes	11 556
Sum Nordland	215 707
Sum Finnmark	226 939

Det er begrenset med data tilgjengelig i forhold til cruise- og hurtigrutepassasjerenes konsum. I de videre beregningene er det derfor ikke tatt særskilt hensyn til endringer i cruisetrafikk som følge av petroleumsvirksomhet i Lofoten/Vesterålen. Det er lagt til grunn for de videre drøftingene at cruisetrafikken vil påvirkes i samme retning som øvrig turisme, gitt petroleumsvirksomhet i området.

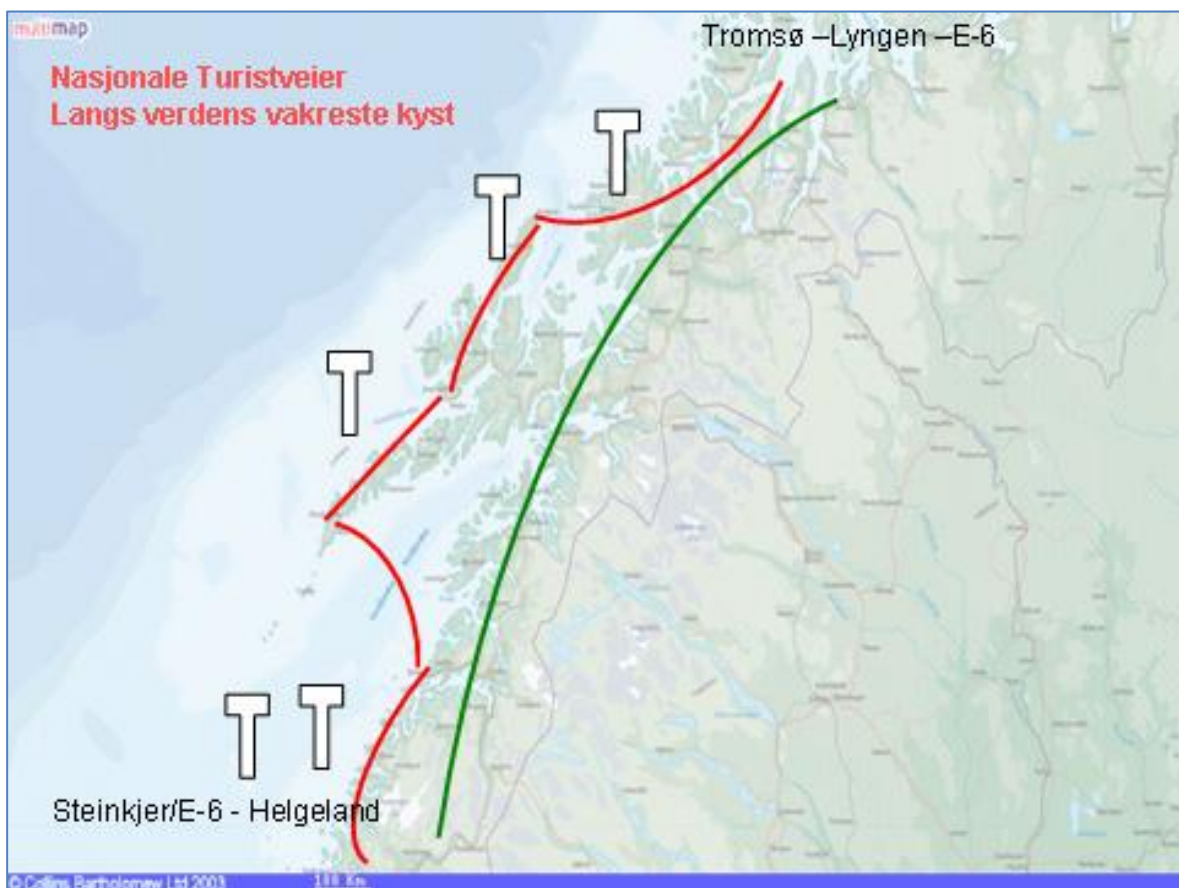
5.1.3 Natur og kultur gir attraktivitet

Lofoten og Vesterålen har hittil utviklet seg som reisemål basert på det vi kan kalle en "gudegitt" attraksjonsverdi og fremstår som svært visuelle destinasjoner. Et søk på bilder som er "tagget" med tittelen Lofoten på Google gav i februar 2010 158 000 treff på bilder fra Lofoten, 61.000 bilder fra Vesterålen og 152 000 bilder fra Senja. Tilsvarende søk på Geiranger gir eksempelvis 97 000 bilder.

Den fantastiske naturen, kystkulturen og fiskeriene med fiskeværerne har gradvis tiltrukket seg flere turister i en relativt lang periode. På begynnelsen av 80-tallet startet en mer systematisk satsning på turisme og de første større investeringene i nye bedrifter kom. Dette har fortsatt utover på nittitallet og fram til i dag. Særlig Lofoten er inne i en meget positiv utvikling, og har selv i "finanskriseåret" 2009 vekst i antall turistankomster.

Analyser viser at Nordkapp, Tromsø og Lofoten fremstår som de største trafikkbyggerne for internasjonal turisttrafikk til Nord-Norge. Ferieundersøkelsene som TØI gjennomfører viser generelt sett at de store reisemønstrene for turisme er svært stabile over tid, noe som innebærer at markedets oppfatning av hva som er attraktivt er relativt konstant.

Flere av de nye Nasjonale Turistvegene ligger i den aktuelle regionen, dvs. strekningene Lofoten, Andøya og Senja. Kystriksvegen (rv.17 lang Helgelandskysten), Nasjonal Turistveg gjennom Lofoten, over Andøya og Senja sammen med bedre veger, fergeforbindelser og satsningen på turisme i regionen har flyttet en betydelig del av turisttrafikken fra E-6 og ut til Lofoten, Vesterålen og Senja. Dette må også ses i sammenheng med Nordlands betydelige satsning på å etablere merkevaren *Verdens vakreste kyst* som markedsbegrep i både nasjonale og internasjonale turistmarkeder.

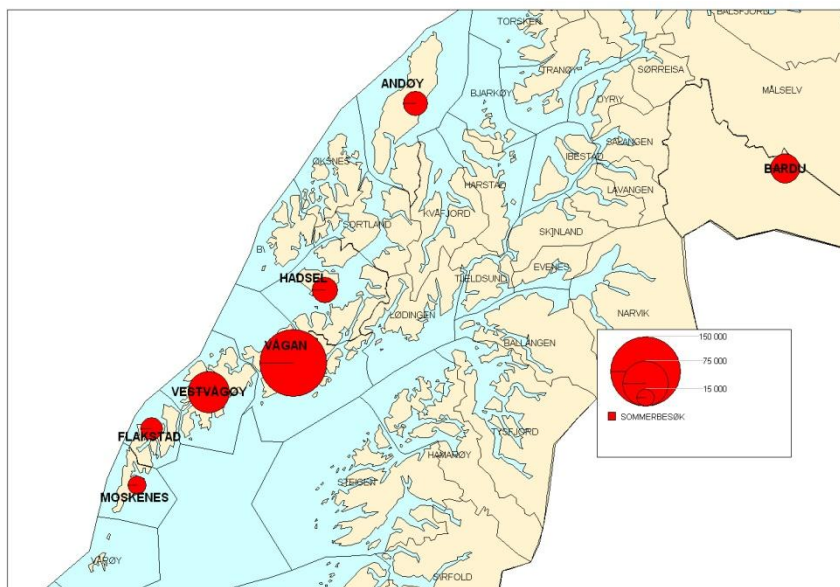
Figur 12: Profilerte veistrekninger og nasjonale Turistveger gjennom studieområdet.

For Lofoten ble det i 2005 beregnet at man totalt sett har ca. 200.000 turistankomster årlig fra turister med eget kjøretøy og med buss. I tillegg kommer cruiseanløp og overlandturer med Hurtigruta, som utgjør ca. 70.000 ankomster i Lofoten. Det har vært en betydelig vekst i regionen de senere årene, og åpningen av Lofast har gjort området enda mer tilgjengelig. For 2009 er det derfor beregnet at regionen har cirka 300.000 turistankomster årlig. I Følge Lofotundersøkelsen fra 2004 var ca. 2/3 av turistene i regionen på rundreise mens 1/3 var på et lengre opphold og hadde Lofoten som et hovreisemål for ferien.

De største betalingsbetingede attraksjonene i studieområdet er Galleri Harr/Loftens Hus, Lofotr Vikingmuseum og Lofotakvariet.

Tabell 11: Oversikt over de største betalingsbetingede attraksjonene basert på besøkstall for perioden 1. mai-1.september 2009. Kilde: Troms Reiseliv og Nordland Reiseliv.

ATTRAKSJON	SOMMERBESØK
Galleri Harr/Lofotens Hus (Vågan)	62.459
Lofotr, Vikingemuseet på Borg (Vestvågøy)	58.929
Lofotakvariet, Stolvågan (Vågan)	47.673
Polar Zoo (Bardu)	33.087
Hurtigrutemuseet (Stokmarknes)	26.797
Sund Fiskerimuseum (Flakstad)	20.300
Magic Ice bar, Svolvær (Vågan)	14.935
Norsk Fiskeværsmuseum, Å (Moskenes)	14.830
Hvalsafari as, Andenes (Andøy)	12.840
Trondenes Historiske Senter (Harstad)	11.370
Museum Nord Lofotmuseet, Kabelvåg (Vågan)	9.513
Galleri Espolin, Kabelvåg (Vågan)	9.151

Figur 13: Oversikt over de største betalingsbetingede attraksjonene basert på besøkstall for perioden 1. mai-1. september 2009. Kilde: Troms Reiseliv og Nordland Reiseliv

Kartet viser at det er Vågan kommune som sommerstid har størst attraksjonskraft målt som attraksjonsbesøk, og at Vestvågøy kommune kommer som nummer to.

Studieområdet har i tillegg mange ikke-kommersielle attraksjoner i form av fiskevær, utsiktspunkt, historiske steder og naturområder. Det foreligger ikke en utfyllende statistikk for disse, men flere har årlige besøkstall på nivå med de største betalingsbetingede attraksjonene, som er Galleri Harr/Loftens Hus, Lofotr Vikingmuseum og Lofotakvariet.

Det er en utfordring for norsk reiselivsnæring at sesongstrukturen gir begrenset lønnsomhet for overnattingsaktørene sett under ett. Dette gjelder særlig utenom de større byene. Samtidig er betalingsviljen for unike og meningsfulle opplevelser og god mat på vei opp, og regjeringens reiselivsstrategi (*Verdifulle Opplevelser, des. 2007*) har som et viktig mål å bidra til man tar ut dette potensialet på de reisemålene i landet som har potensial for fremtidsrettet opplevelsesproduksjon. En styrket attraksjonskraft i markedene gjennom sterke opplevelsestilbud er avgjørende for utviklingen av bedre transporttilbud til landsdelen og økt lønnsomhet i overnattingsdelen av verdikjeden.

5.1.4 Beslutningsprosesser om valg av reisemål

Ferier er store årlige kjøpsbeslutninger for de fleste husholdninger. De koster mye og man er opptatt av at de skal dekke behov og bli vellykket. Det betyr at å vurdere sannsynligheten for at man får den ferien man ønsker seg er en del av ferieplanleggingen. Det å unngå å legge ferien til et område der man er usikker på om de har fått ryddet opp etter et oljeutslipp, kan være en slik vurdering. Alternativet er å utsette reisen dit til neste år, eller finne en annen destinasjon som dekker samme type feriebehov. Planlegging av ferier foregår i bestemte perioder på året, og beslutninger tas med utgangspunkt i den kunnskapen man har "der og da". De fleste går med bilder av flere feriedrømmer og for de aktuelle målgruppene er

alternativene mange. Det er lett å utsette "drømmen om rorbuferie i Lofoten" til et senere år, eller konkludere med at Helgelandskysten ser like spennende ut og dra dit i stedet.

Det er enkelt for målgruppene i markedet å la være å reise til et reisemål og beslutningene påvirkes av budskap som sår usikkerhet om hvor vellykket en ferie vil bli. Denne forståelsen av beslutningsprosesser er en del av vurderingsgrunnlaget for å beregne konsekvenser i denne rapporten.

5.2 Markedssegmenter

Vi har sett nærmere på følgende markedssegmenter:

- Kommersiell turisme
- Relasjonsbasert turisme
- Kurs og konferanser
- Yrkesreiser

Omfanget av de ulike segmentene for studieområdet og hva som særlig kjennetegner de ulike segmentene presenteres. Videre belyser vi hvordan de ulike markedssegmentene vil kunne bli påvirket av oljevirkosomhet og eventuelle utslipp fra denne. Dette er basert på studier av hvordan andre reisemål er blitt påvirket av oljevirkosomhet og andre inngrep i naturen.

Mer detaljert informasjon om omfanget av reiselivsaktivitet i studieområdet finnes som vedlegg til denne rapporten.

5.2.1 Markedssegment: Kommersiell turisme

Turistene til området velger gjerne dette reisemålet på grunn av naturgitte, spektakulære naturkvaliteter i kombinasjon med kulturlandskap og særpreget kystkultur og bosetningsmønstre.

Tabell 12: Ferie- og fritidstrafikken til området i 2009 målt i antall overnattingsdøgn. Kilde: SSB

Ferie/fritid	Januar	Februar	Mars	April	Mai	Juni	
Totalt	5292	7414	12360	12497	30982	95725	
Ferie/fritid	Juli	August	September	Oktober	November	Desember	Totalt
Totalt	154452	85499	20451	10039	11261	7190	453163

Ferie- og fritidstrafikken er i all hovedsak konsentrert om perioden juni-august. Hele 75 prosent av ferie- og fritidsreisene er konsentrert til disse tre månedene. Samlet sett utgjør ferie- og fritidsreisene til studieområdet 27 prosent av samtlige ferie- og fritidsreiser til Nord-Norge målt i overnattingsdøgn. Det er innenfor dette segmentet hvor regionen har den sterkeste posisjonen i landsdelen.

Internasjonal ferie- og fritidstrafikk kan påvirkes både av leteboring, utbygging, drift og utslipp. I de internasjonale markedene for norsk reiselivsnæring vil alltid kunnskapen om

oljevirkosomheten i Norge være begrenset. Det innebærer at informasjon og kunnskap som blir redaksjonelt formidlet gjennom ulike medier vil få større betydning for hvordan aktuelle målgrupper påvirkes enn hva som er tilfellet for norske turister. Dette vil være særlig relevant i forbindelse med mediedekning av eventuelle oljeutslipp eller aksjoner ved utbygging eller igangsetting av oljevirkosomhet. De internasjonale målgruppene for Norge som ferieland er markedssegmenter med interesse for natur- og kultur med preferanser for naturbasert ferie og relativt høy grad av miljøbevissthet. Det er derfor sannsynlig at målgruppene for norgesferier i større grad enn befolkningen generelt vil fange opp nyheter om oljevirkosomhet og eventuelle oljeutslipp utenfor Nord-Norge.

Nordmenn som ikke har noen spesiell tilknytning til regionen, men som løpende vurderer den som et aktuelt reisemål på linje med andre aktuelle destinasjoner som tilfredsstillere deres ferie og opplevelsesbehov, vil generelt ha større kunnskap om hvordan oljevirkosomhet foregår enn hva som er tilfellet i de internasjonale markedene. Denne målgruppen vil også få et bredere og mer nyansert bilde gjennom media av et eventuelt utslipp eller andre hendelser inkludert konsekvensene av dette. Sammenlignet med personer i de internasjonale markedene vil nordmenn være bedre informert og ha et større grunnlag for å vurdere regionens attraktivitet som reisemål.

Med bakgrunn i dette har vi lagt til grunn at konsekvensene av leteboring, utbygging, drift og eventuelle utslipp er størst i det internasjonale markedet, noe mindre i markedet for kommersiell nasjonal ferie- og fritidstrafikk og minst for relasjonsbasert nasjonal ferie- og fritidstrafikk.

5.2.2 Markedssegment: Relasjonsbasert turisme

Nordmenn som ikke har noen spesiell tilknytning til regionen, men som løpende vurderer den som et aktuelt reisemål på linje med andre aktuelle destinasjoner som tilfredsstillere deres ferie og opplevelsesbehov, vil generelt ha større kunnskap om hvordan oljevirkosomhet foregår enn hva som er tilfellet i de internasjonale markedene. Denne målgruppen vil også få et bredere og mer nyansert bilde gjennom media av et eventuelt utslipp eller andre hendelser inkludert konsekvensene av dette. Sammenlignet med personer i de internasjonale markedene vil nordmenn være bedre informert og ha et større grunnlag for å vurdere regionens attraktivitet som reisemål.

Nordmenn som har slekt, venner, eget fritidshus eller annen tilknytning til regionen, vil ha enda mer detaljert kunnskap om konsekvenser av oljevirkosomhet og eventuelle utslipp og et bedre "bilde" av situasjonen helt ned på lokalt nivå.

Med bakgrunn i dette har vi lagt til grunn at konsekvensene av leteboring, utbygging, drift og eventuelle utslipp er størst i det internasjonale markedet, noe mindre i markedet for kommersiell nasjonal ferie- og fritidstrafikk og minst for relasjonsbasert nasjonal ferie- og fritidstrafikk.

Både det norske og de internasjonale markedene har også et stort volum av turisttrafikk som ikke fanges opp gjennom SSB sin statistikk for kommersielle overnattinger, men som representerer et stort volum og en stor økonomisk verdi for alle andre ledd i verdikjeden. Dette består av fricamping (bl.a. i bobil), besøk hos slekt og venner, bruk av eget eller lånt fritidshus, egne hytter og andre ikke-betalte overnattingsformer. Det totale volumet for

reiselivets omfang i Norge beregnes derfor av TØI for Innovasjon Norge, og disse overnattingene er beregnet til å utgjøre 1,5 millioner overnattingsdøgn for nordmenn og 120 000 overnattingsdøgn for utlendinger.

Det er særlig nordmenns bruk av egne fritidshus og besøk hos slekt og venner som påvirker dette volumet. Mye av dette vil være konsum fra personer som allerede bor innenfor studieområdet og som har slekt, venner eller fritidshus andre steder i området. Det medfører derfor bare at konsum flyttes fra ett sted innen studieområdet til et annet sted, men det er også personer bosatt utenfor området som ferier her og som bidrar til økt konsum. Dette konsumet antas særlig å rette seg mot varehandel. I hovedsak er derfor SSBs statistikk lagt til grunn for beregningene av konsekvenser av oljevirksomhet. For beregning av konsekvenser for ikke kommersiell ferie- og fritidssturisme har vi lagt til grunn at noe av de ikke-kommersielle ferie- og fritidsreisene antas å komme fra tilreisende som bor utenfor studieområdet.

5.2.3 Markedssegment: Kurs og konferanser

Kurs og konferanser til området utgjør 16 prosent av samlet antall kurs- og konferanseovernattinger i Nord-Norge.

Tabell 13: Kurs- og konferansetrafikken til området i 2009 målt i antall overnattingsdøgn per måned. Kilde: SSB

Kurs/konferanser	Januar	Februar	Mars	April	Mai	Juni	
Totalt	837	2221	2961	3941	5216	3754	
Kurs/konferanser	Juli	August	September	Oktober	November	Desember	Totalt
Totalt	297	3 517	4 599	3 183	2 214	1 704	34 444

Kurs- og konferansereiser er vesentlig mer jevnt fordelt i løpet av året enn det ferie- og fritidsreisene er. Over halvparten av disse reisene går til Lofoten, mens en fjerdedel går til Harstad-regionen. Den siste fjerdedelen er jevnt fordelt mellom Senja-regionen og Vesterålen.

Kurs og konferanser kan påvirkes positivt av et økt aktivitetsnivå i regionen som følger av eventuell oljevirksomhet. Samtidig er dette et marked som også spiller på de samme kvalitetene som preger ferie- og fritidsmarkedene. Det kan være muligheten for opplevelser, spektakulære omgivelser, utendørs aktiviteter og lignende. Dette markedet er derfor påvirket av attraksjonskraften og markedsposisjonen for reisemålet.

5.2.4 Markedssegment: Yrkesreiser

Yrkestrafikk er her definert som etterspørsel etter tjenester fra den stedlige reiselivsnæringen som følge av nærings- og samfunnsaktivitet på stedet.

Tabell 14: Yrkesreiser til regionen per måned i 2009 målt i antall gjestedøgn. Kilde: SSB

Yrkesreiser	Januar	Februar	Mars	April	Mai	Juni	
Totalt	7726	9572	13792	8318	11604	21202	
Yrkesreiser	Juli	August	September	Oktober	November	Desember	Totalt
Totalt	19696	18899	14667	12956	11561	5262	155258

Yrkesreisene er mer jevnt fordelt ut over året enn hva ferie- og fritidsreisene til regionen er. Men også for yrkesreisene ser vi en klar tendens til at det er høysesong i perioden juni til september. Like i underkant av 50 prosent av gjestedøgnene tilknyttet yrkesreiser finner sted i disse fire månedene.

Yrkesreiser i denne regionen utgjør 18 prosent av samlet antall overnattinger relatert til yrkesreiser totalt i Nord-Norge.

Yrkesreisene utføres i all hovedsak av nordmenn. I underkant av 10 prosent av de yrkesreisende er utledninger. Halvparten av gjestedøgnene knyttet til yrkesreisene går til hoteller i regionen, mens om lag 20 prosent av overnattingene finner sted hos slekt og venner.

Yrkesreisene påvirkes først og fremst av aktivitetsnivået i selve oljevirksomheten. Dette gjelder både for leteboring, utbygging, drift og eventuelle utslipp.

6 ØKONOMISKE KONSEKVENSER OG SYSSELSETTINGSVIRKNINGER

6.1 Metode

Endringer i omsetning er beregnet med utgangspunkt i statistikk for reiselivsnæringen i studieområdet.

Konsumet tilknyttet hver enkelt reisende er fordelt på følgende næringer:

- Hotell og restaurant
- Transport
- Personlig tjenesteyting
- Varekjøp

Det er lagt til grunn at fordelingen av konsumet varierer mellom ulike markedssegmenter. Eksempelvis bruker yrkesreisende mer på hotell- og restaurant og mindre på varekjøp enn hva ferie- og fritidsreisende gjør.

Gjennomsnittlig konsum for det enkelte markedssegment er beregnet med bakgrunn i hvordan det totale volumet for hvert enkelt segment fordeler seg på de ulike kategoriene lagt til grunn for TØI's konsumberegninger. Det gjennomsnittlige konsumet per markedssegment er så lagt til grunn for å beregne samlet omsetning for hvert enkelt segment.

Modellberegningen av de regionøkonomiske virkninger er gjort ved hjelp av Panda modellsystem. Sysselsettingsberegningene er utført for hele studieområdet – altså samlet for alle kommunene. På denne måten sikres at alle ringvirkningene blir fanget opp.

Det er tatt utgangspunkt i endring i de ulike markedssegmenter der vi har beregnet det regionale konsumet per døgn for hvert segment. For hver fase har vi beregnet endring i gjestedøgn og dermed endring i totalt konsum for de årene vi har antatt at endringene vil være. Vi har nytt TØI's tall for konsum og for sammensetningen av konsum for å estimere konsumet i de enkelte næringen for hvert markedssegment. I enkelte av fase i oljeutviklingen vil kun ett markedssegment bli berørt, mens i andre faser vil flere segmenter bli berørt. Vi antar at ved utbygging av et gassfelt vil flere markedssegmenter bli berørt. Det antas at det vil bli en positiv effekt i en anleggsfase for yrkesrelaterede gjestedøgn, og en mulig negativ effekt for fritidsturisme.

Ved modellberegningene har vi lagt inn i modellen både de positive og de negative effektene i samme modellkjøring. Vi viser altså ikke ringvirkninger for hvert segment for så å summere til sist.

Selve hendelsene – endring i gjestedøgn - kan skje i en eller i flere kommuner. Ved enkelte case kan stedfestingen av endringen i gjestedøgn være opplagt, ved andre case kan stedfestingen være noe mer flytende. Dette problemet løses ved at hendelsene stedfestes generelt til studieområdet og at beregningene vises for hele studieområdet.

Beregningen er gjort ved at det først er utarbeidet en referanseutvikling - en

trendframskrivning. Deretter er det laget en alternativ framskrivning der endringer i omsetning som følge av endringer i gjestedøgn er tatt hensyn til. Differansen mellom disse to framskrivningene utgjør effekten av endringene i gjestedøgn. Modellen tar hensyn til at endring i virksomheten i en bedrift, forplanter seg til bedriftens underleverandører osv. Dessuten vil bortfallet av sysselsetting medføre lavere konsum som igjen påvirker totaløkonomien. Beregningene fanger på denne måten opp alle økonomiske ringvirkninger i studieområdet.

Pandamodellen har en statistikkmodul som er utarbeidet av SSB for Pandamodellen. Siste historiske tallmateriale er for 2008 fordi offisielle detaljerte tall for 2009 ennå ikke er publisert.

Vi får følgende situasjoner (case) som vi har beregnet sysselsettingsvirkningene av:

- Leteboring
- Utbygging og drift av et oljefelt uten landanlegg
- Utbygging og drift av et gassanlegg med et større prosesseringsanlegg på land på Vestvågøy
- En oljelekkasje fra en brønn der oljen i hovedsak løses opp i havet uten å nå land
- En oljelekkasje fra en brønn der en betydelig mengde olje når land
- Et skipsforlis der olje tilgriser strandområder

Hvordan disse casene påvirker markedssegmentene er drøftet foran. Vi har lagt inn både positive og negative virkninger i samme beregning. Det kan være samtidig vekst i yrkesrelaterte gjestedøgn og nedgang i fritidsturisme eller at en først har en vekst og at nedgangen følger i årene etterpå.

Dersom vi får en utbygging av et gassfelt med et landanlegg, vil det bli betydelig sysselsetting knyttet til utbygging og drift av anlegget. Denne sysselsettingen er ikke tatt hensyn til i våre beregninger, men at det vil bli en vekst i hotellovernattinger i forbindelse med utbygging og drift, er det tatt hensyn til.

Vi har foran vist den generelle utviklingen i sysselsetting og i befolkningsutvikling i kommunene og i studieområdet. Generelt kan det sies at studieområdet preges av nedgang og at unge voksne flytter ut. Modellkjøringen legger til grunn i referansealternativet en fortsatt svak nedgang i sysselsetting og folketall. Siden vi er opptatt av differensen mellom to framskrivninger, er det ikke avgjørende for resultatet hvilken utvikling referansebanen forutsettes å ha. Det viktige er at referanseutviklingen og alternativutviklingen er basert på samme forutsetninger på alle områder unntatt endringer i reiselivsomfanget.

Modellen beregner først endring i bruttoproduksjon som deretter omregnes til årsverk og sysselsatte personer. I virksomheter som har jevn helårs virksomhet og der det er vanlig at de sysselsatte har hele stillinger, vil *sysselsatte* og *arbeidsplasser* og *årsverk* være tilnærmet det samme. For virksomheter innen for eksempel hotell og restaurant i Lofoten og Vesterålen som er sterkt sesongpreget, vil omregningen fra brutto produksjon til årsverk og sysselsatte personer være et mer teoretisk grep. Vi velger likevel å presentere resultatene som sysselsatte siden det er det teoretisk korrekte. Men det kan godt være at det oppgitte tallet kan berøre mange flere personer, men kun i en kortere tid av året. Ofte vil arbeid innen reiselivsnæringene være ekstraarbeid eller virksomhet i tillegg til en hovedbeskjeftigelse.

Normalt vil en ringvirkningsberegning være knyttet til bestemte årstall, men i dette tilfellet har

vi ikke sett det hensiktsmessig å legge virkningene til bestemte årstall. I stedet bruker vi år 1, år 2, år 3. Det skal ikke oppfattes som noen kopling mellom de forskjellige årene i de ulike petroleumsfasene.

Konsekvensene av den enkelte fase eller hendelse for hvert enkelt segment antas å ligge innenfor et visst spenn når det gjelder økning eller reduksjon. Vi har ikke regnet ut mulige konsekvenser for hvert segment i forhold til flere endringer, men lagt til grunn for beregningene at endringene vil være midt i det antatte spennet. Eksempelvis betyr det at for gassproduksjon med et landanlegg hvor reduksjonen i internasjonal turisme antas å bli mellom 10 til 30 prosent årlig, er det da tatt utgangspunkt i en reduksjon på 20 prosent i beregningene.

Vi har ingen empiri i Norge å støtte oss på for denne typen estimer. Beregningene må derfor oppfattes som regneeksempler som viser hva som kan være sysselsettingseffekter om Lofoten og Vesterålen gjennomgår de endringene som vi viser.

6.2 Leteboring

I denne fasen undersøker man om det finnes olje og/eller gass, og i hvilket omfang disse ressursene eventuelt finnes. Undersøkelsene gjennomføres av borerigg og støttefartøy. Denne aktiviteten er normalt ikke synlig fra land og medfører normalt heller ingen røyk eller fakling. Aktiviteten vil medføre trafikk av helikopter og forsyningsfartøy med lav frekvens (ukentlig).

Virksomheten vil kunne avgrenses til visse perioder av året, av hensyn til fugleliv og fisk. Perioden februar til september vil derfor kunne bli skjermet for aktivitet tilknyttet leteboring.

Leteboringsvirksomhet vil kunne påvirke kvaliteten på visuelle opplevelser, for eksempel gjennom at plattformer eller skip kan være synlig fra land. Aktiviteten i forsyningsbaser vil også kunne oppleves forstyrrende, men dette vil være knyttet til et helt avgrenset geografisk område. Disse konsekvensene av leteboring, som i all hovedsak vil finne sted utenfor turistsesongen, antas derfor ikke å påvirke reiselivet i regionen negativt.

Velorganiserte protestaksjoner mot leteboring kan skape negative effekter. Men med mindre det skulle bli betydelige protestmarkeringer eller negativ medieoppmerksomhet i utenlandske eller norske medier i forbindelse med igangsetting av leteboring vil ikke denne type aktivitet antas å ha negativ innvirkning på hverken norsk eller internasjonal tursime. Heller ikke vil det påvirke kurs- og konferansemarkedet negativt.

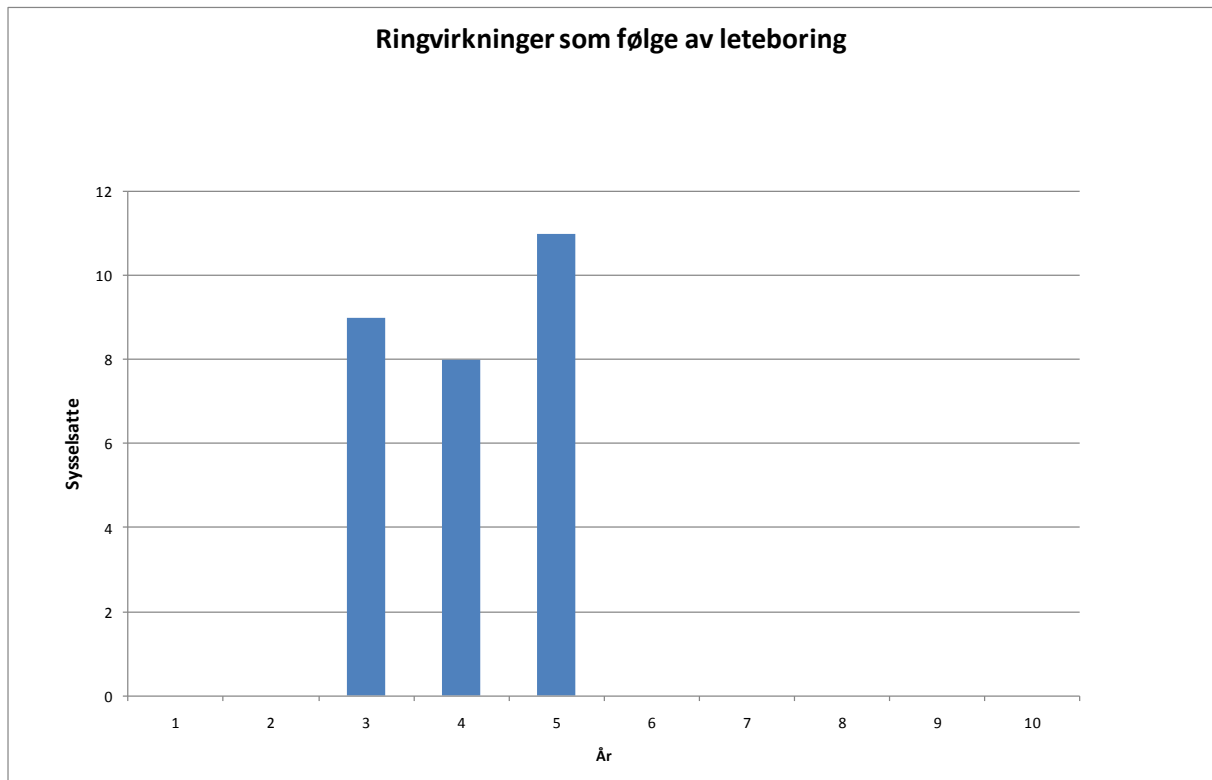
Det er ikke lagt til grunn at flyaktivitet tilknyttet leteboringsvirksomhet gir noen effekt for reiselivet i regionen. Slik aktivitet vil være transfer og derfor ikke generere økt omsetning for reiselivet.

For yrkestrafikken vil leteboringsvirksomhet ha en positiv effekt, fordi det gir økt antall yrkesreiser til regionen. Det er lagt til grunn at en forsyningsbase legges til Harstad. I beregningene er det lagt til grunn 3 års varighet av denne fasen.

Effekten av dette er beregnet til å utgjøre om lag 4-5 mill. kroner i økt omsetning årlig i de årene hvor leteboring finner sted.

Leteboring vil foregå fra flytende rigg som i liten grad trenger forsyninger fra land. Det er lagt til grunn at aktiviteten vil foregå gjennom tre år utenom høysesongen for fritidsturisme og forventes ikke å gi negativ effekt på fritidsturismen. Det forutsettes imidlertid at det kan bli noe yrkesrelatert overnatting i samband med at bemanning skal til/fra riggen. Derfor er det lagt til grunn en økning i omsetning på 4-5 millioner kroner i tre år.

Det gir en samlet økning i sysselsetting på 25 til 30 sysselsatte eller høyst 10 sysselsatte i det enkelte år.

Figur 14 Sysselsetting inklusiv ringvirkninger som følge av leteboring

Vel halvparten av veksten kan komme i hotell og restaurantnæringen, mens resten vil komme innen transport og personlig tjenesteyting.

6.3 Utbygging og drift av oljevirksomhet

I utbyggingsfasen skal all infrastruktur som er nødvendig for produksjon komme på plass. Avhengig av hvilke funn som blir gjort og hvilke produksjonsløsninger som velges, vil dette kunne være rørledninger, installasjoner på havbunn, innretninger på overflaten og ilandføringsanlegg. Et eventuelt ilandføringsanlegg vil medføre stor anleggsaktivitet i nærområdet. Utbyggingsfasen medfører også betydelig aktivitet med store offshorefartøy. I tillegg vil forsyningsbasen eller basene få vesentlig mer å håndtere.

Utbygging på feltet gjøres normalt på en sesong, mens det i noen tilfeller går over to sesonger, det vil si fra vår til høst. Denne aktiviteten kan i hovedsak foregå utenfor

turistsesongen, og den økte aktiviteten som vil komme skjer i en periode med betydelig ledig kapasitet i reiselivsnæringen. Vi har derfor lagt til grunn at utbygging av oljefelt ikke vil medføre vesentlig økt etterspørsel etter tjenester fra reiselivsvirksomhetene i området.

Hvordan driftsfasen vil bli avhenger av hvilke økonomisk utvinnbare funn som blir gjort. Dersom det skal utvinnes olje, vil flytende produksjonsenheter eller andre overflateinstallasjoner være i aktivitet. Det er ikke gitt at disse er synlige fra land. Det vil avhenge av hvor nært inntil land aktiviteten foregår.

Oljeproduksjonen vil medføre eksport med tankskip, anslagsvis daglig helikopterflygning og ukentlige anløp av forsyninger.

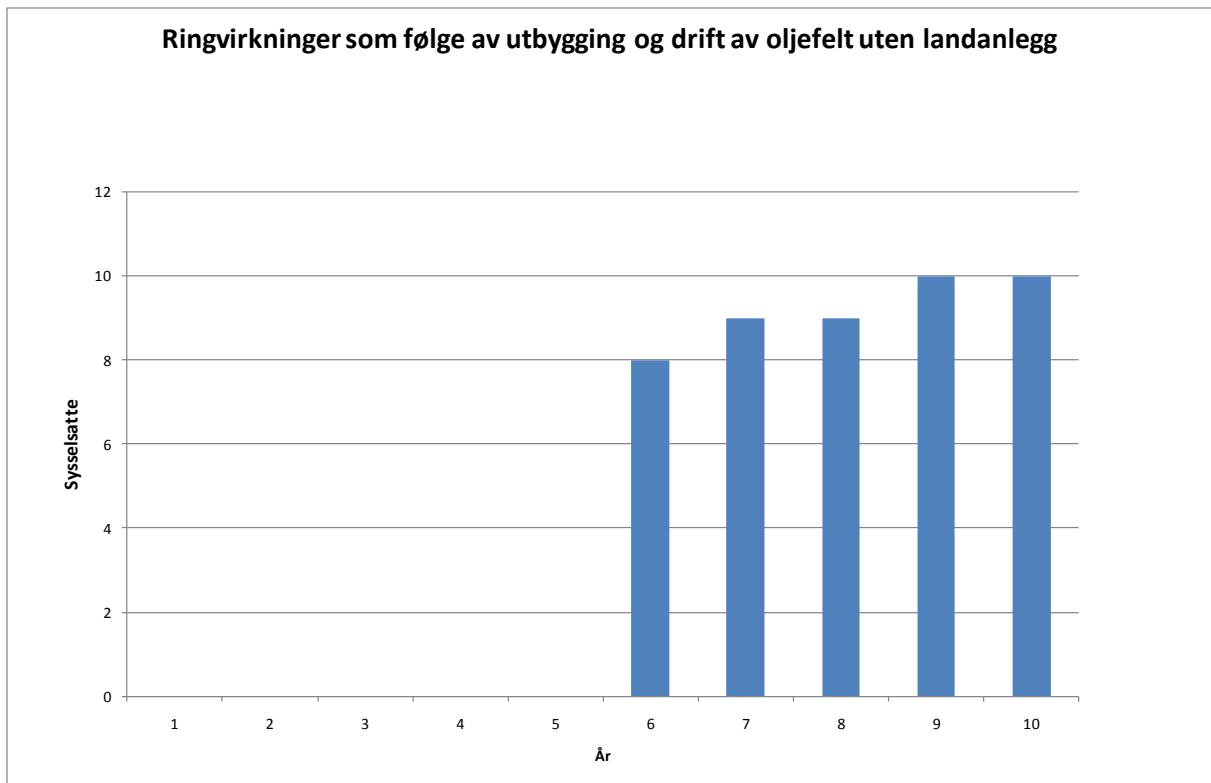
Velorganiserte protestaksjoner mot oljeproduksjon kan skape negative effekter. Men med mindre det skulle bli betydelige protestmarkeringer eller negativ medieoppmerksomhet i utenlandske eller norske medier i forbindelse med igangsetting av oljeproduksjon vil ikke denne type aktivitet antas å ha negativ innvirkning på verken norsk eller internasjonal tursime. Heller ikke vil det påvirke kurs- og konferansemarkedet negativt.

Muligheten for fakling må opprettholdes på grunn av sikkerhetshensyn. Dersom det oppstår en feil i prosessanlegget, er fakling en sikker måte å bli kvitt gass og væske på. En del anlegg har en pilotflamme som alltid brenner for å kunne antenne gass/olje, mens andre anlegg antenner flammen kun ved behov for fakling. Det er etter hvert blitt mer og mer vanlig med slukket pilotflamme, og det vil også kunne være en løsning for et LNG-anlegg på land. Fakling medfører store CO₂-utslipp, og omfattes av CO₂-avgiften. Omfanget av fakling kan begrenses gjennom utformingen av anleggene eller gjennom tilpassninger/forbedringer i eksisterende anlegg.

Oljevirkosomhet kan skape større etterspørsel etter tjenester fra reiselivsbedrifter. Hvilke konsekvenser det vil gi avhenger av hvilke driftsløsninger som legges til grunn. Til grunn for beregningene er det tatt utgangspunkt i at det legges en forsyningsbase i Harstad og at det medfører en svak vekst i yrkestrafikken i dette området.

Den positive effekten for yrkestrafikken vil finne sted både i utbyggings- og driftsfasen ha en positiv effekt, fordi det gir økt antall yrkesreiser til regionen. Effekten av den økte aktiviteten er beregnet til å utgjøre om lag 4-5 mill. kroner i økt omsetning årlig.

Ved utbygging av et oljefelt forutsettes en bemannet flytende installasjon til havs og ikke noe prosesseringsanlegg på land. Olje vil bli lastet i skip til havs. Det kan forventes noe økning i yrkesreiser til regionen både mot slutten av installasjonsvirksomheten og i driftsfasen. Det forventes ikke nedgang i fritidsturismen.

Figur 15 Sysselsetting inklusiv ringvirkninger som følge av utbygging og drift av oljefelt uten landanlegg.

En utbygging og drift av et oljefelt vil gi en vekst i sysselsettingen på ca 10 sysselsatte inklusiv ringvirkninger. Dette nivået vil være så lenge feltet er i drift. Halvparten av effekten vil være i hotell- og restaurantnæringen, mens resten innen tjenesteyting og transport

6.4 Utbygging og drift av gassfelt med landanlegg

Utbygging av et landanlegg vil skape omfattende regional etterspørsel i selve utbyggingsperioden. Hvor stor aktiviteten vil bli for reiselivsnæringen vil blant annet avhenge av størrelse på anlegget, lengde på utbyggingsperioden og hvordan utbyggingen organiseres. Anleggsperioden for et landanlegg er vanligvis på to til fire år.

En utbyggingsperiode vil medføre omfattende vekst i regional etterspørsel. Utbyggingsperioden vil gi betydelig vekst i yrkestrafikken til området, men den totale effekten kan bli redusert fordi den høye yrkestrafikken også i turistsesongen kan fortrenge ferie- og fritidstrafikk fra overnattingsbedriftene. Dette har vært tilfelle ved utbyggingen av landanlegget på Melkøya ved Hammerfest.

Utbygging av et større landbasert industrianlegg vil være et stort inngrep i naturen. Dess større anlegget er og dess nærmere det ligger opp til etablerte reisemål, dess større vil de negative konsekvensene for turismen være.

Vestvågøy i Lofoten lagt til grunn for lokalisasjon av et eventuelt landanlegg. Vestvågøy er en betydelig reiselivskommune og har mange attraksjoner, overnattingssteder, cruiseanløp og besøkende fra Hurtigruten. Nasjonal Turistveg går gjennom kommunen, og formidling av

kystkultur og vikinghistorie står sentralt. Også på nordsiden har Vestvågøy attraktive utsiktspunkt og landskapsrom.

Et landanlegg i Lofoten vil gi reduksjon i både norske og internasjonale turister. Virkningene for reiselivsnæringene vil både være knyttet til det visuelle gjennom selve landanlegget og tilhørende aktivitet, og til markedsposisjonen som en region som selger høyt verdsette naturkvaliteter og en unik kystkultur. Lofoten fungerer som en trafikkbygger også for andre regioner i Nord-Norge, og nedgang i besøkende til Lofoten vil kunne forplante seg også til andre regioner. Et landanlegg vil kunne være begrensende for framtidige utviklingsmuligheter for regionen.

Den positive virkningen for yrkestrafikken og den negative virkningen for kurs- og konferanser og ferie- og fritidsreiser, er beregnet å gi en nedgang i omsetning på rundt 50 mill. kroner årlig i utbyggingsfasen.

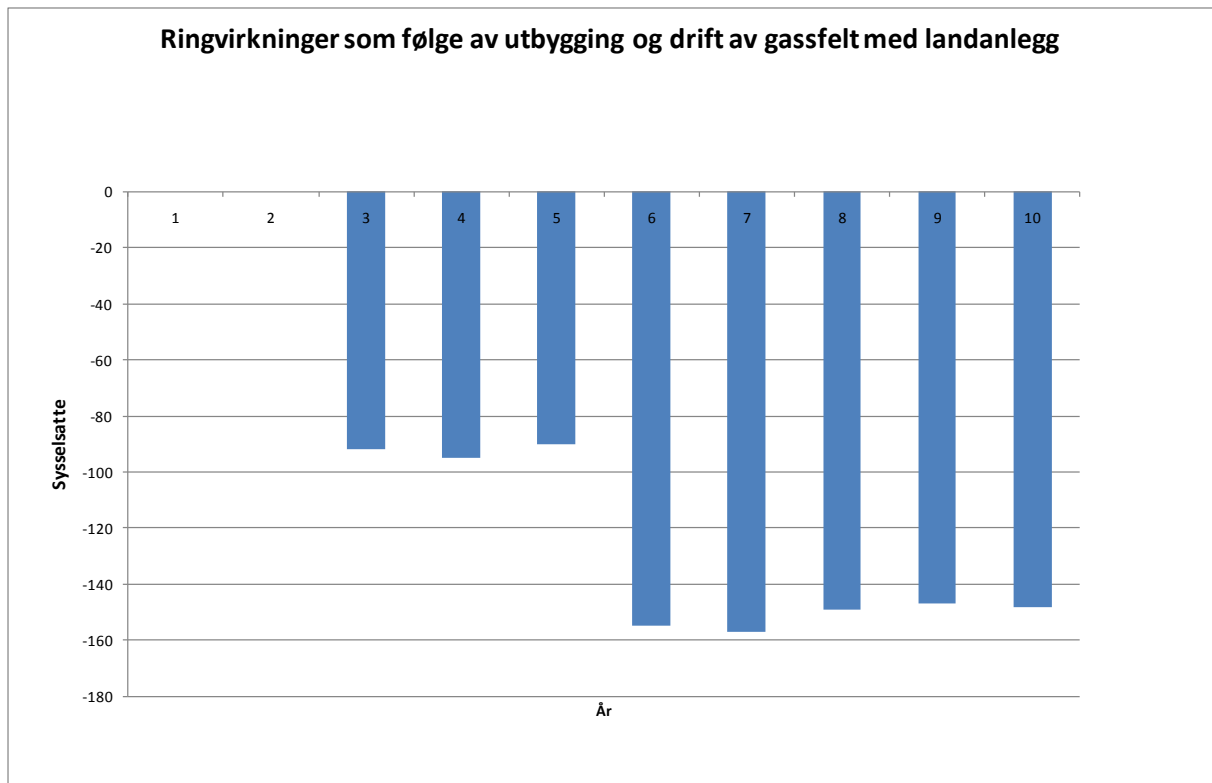
Gassproduksjon offshore og drift av et landanlegg vil skape større etterspørsel etter tjenester fra reiselivsbedrifter. Til grunn for beregningene er det tatt utgangspunkt i at et landanlegg lokaliseres til Vestvågøy og at det medfører en svak vekst i yrkestrafikken til dette området.

Ved ordinær drift antas yrkestrafikken ikke å være så mye høyere enn den var før letevirksomhet og utbygging fant sted. Dette gir en svak positiv effekt. Men samtidig vil ferie- og fritidsreiser og kurs- og konferanser få redusert aktivitet som følge av ett landanlegg. Virkningen samlet sett er beregnet til å være en reduksjon i omsetning på rundt 75 mill. kroner årlig.

Dersom det skal utvinnes gass vil det bli bygget et stort industrianlegg på land. I forbindelse med anlegget vil det bli en betydelig aktivitet både på land og på sjøen. Det bygges i den forbindelse normalt ingen overflateinstallasjoner til havs.

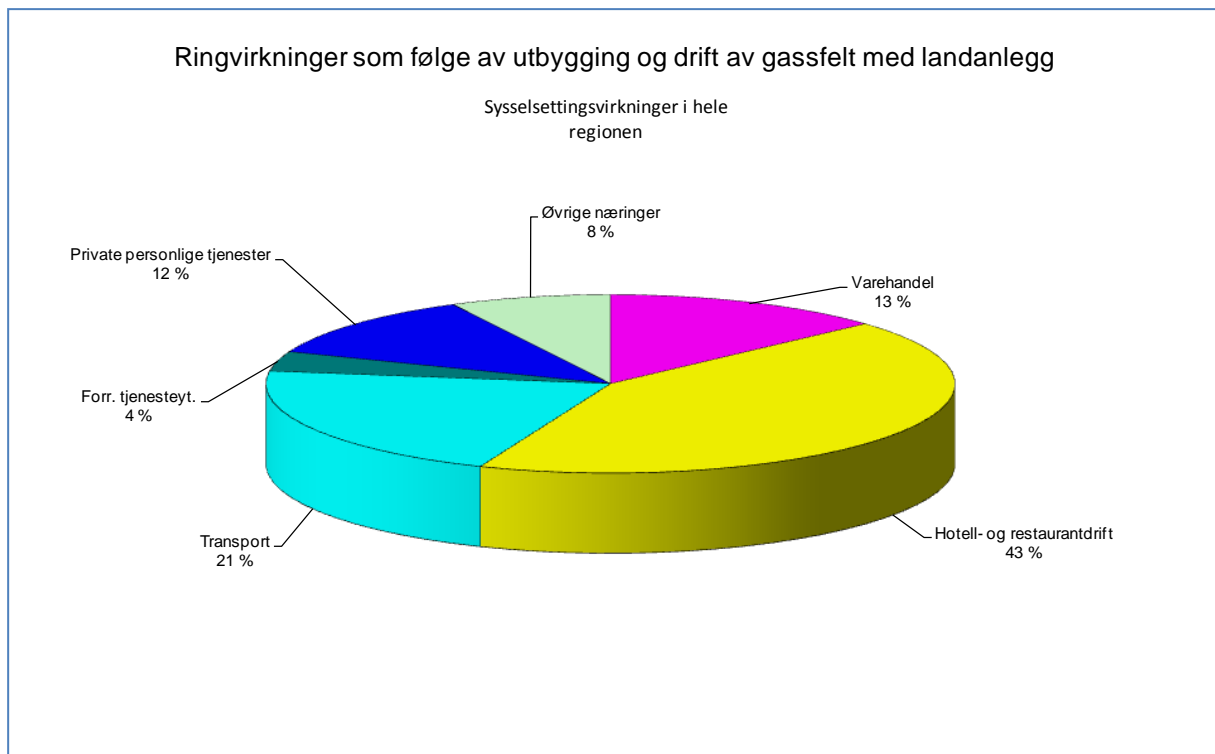
Et landanlegg vil kunne medføre noe konstant lysforurensing, men dette vil det være mulig å redusere gjennom avbøtende tiltak. Det naturlige lyset (det arktiske lyset, midnattsol og nordlys) er viktige elementer i opplevelsene reiselivet tilbyr i dette området.

Et gassfelt med landanlegg forutsettes å gi både positive og negative effekter. De positive vil komme som følge av økning i yrkesreiser både i anleggsfasen og i driftsfasen, mens det antas at et større landanlegg vil redusere tilstrømmingen av ferie- og fritidsturister særlig i områder nær et landanlegg.

Figur 16 Sysselsetting inklusiv ringvirkninger som følge av et gassfelt med landanlegg

Det antas at nettoeffekten av et gassfelt med landanlegg vil være ved i hele driftsfasen. Vi har da ikke tatt hensyn til den mulighet at fritidsturistene gradvis kan tenkes å oppsøke andre steder i regionen og at det kan kompensere noe for reduksjonen. I år 3 – 5 mens anlegget bygges ut, forventes et betydelig antall yrkesrelaterte overnattinger som langt på vei vil erstatte tapet av fritidsturister. Etter avslutning av anleggsperioden kan antall fritidsreiser ta seg opp, men nivået før anleggsstart antas ikke å bli nådd.

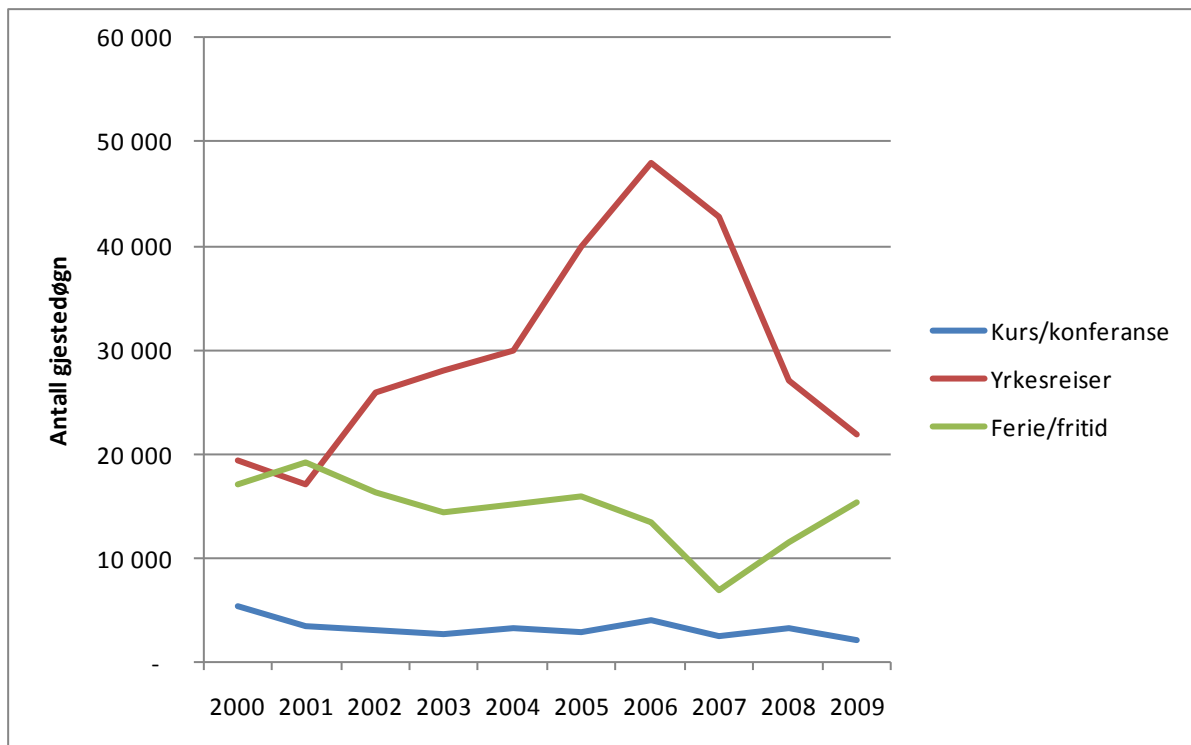
Figur 17 Sysselsettingsvirkninger som følge av et gassfelt med landanlegg fordelt på viktigste næringer

Av en samlet årlig virkning på nær 150 til 160 sysselsatte, kan vel 40 prosent komme innen hotell- og restaurantnæringen. Det tilsvarer ca 64 sysselsatte.

6.4.1 Med referanse til Hammerfest

Statoils utbygging av Melkøya like utenfor Hammerfest startet i 2003. Høsten 2007 startet produksjonen av LNG ved anlegget. De langsiktige konsekvensene for Hammerfest anslås å være 170 permanente arbeidsplasser ved anlegget og nærmere 200 arbeidsplasser knyttet til leveranse av varer og tjenester til anlegget².

² Kilde: Gemnini/SINTEF

Figur 18: Antall gjestedøgn i Hammerfest i perioden 2000-2009. Kilde: SSB.

I forbindelse med utbyggingen på Melkøya var det en sterk vekst i yrkesreiser til Hammerfest. I toppåret 2006 var det 48 000 overnattinger tilknyttet yrkesreiser i Hammerfest. Data fra Statoil viser at største del av innkvarteringen i forbindelse med utbyggingen har skjedd på brakkerigger etc. I 2006 utgjorde dette over 700 000 overnattingsdøgn i tillegg til hotellovernattingene. En rapport fra NORUT har beregnet den samlede effekten av utbyggingen på Melkøya til å være 45 mill. kroner for overnatting, servering og cateringvirksomheter i Hammerfestregionen.

I perioden med høy aktivitet i Hammerfestregionen var yrkestrafikken i Finnmark for øvrig stabil. Det ser derfor ut til at effekten av yrkestrafikken tilknyttet utbyggingsperioden av et landanlegg er konsentrert til stedet der landanlegget bygges, eller til nærmeste større sted med kapasitet til å håndtere en slik situasjon.

Etter at byggeperioden ble avsluttet, ser vi at antallet yrkesreiser har falt sterkt. I 2009 var det i underkant av 22 000 overnattinger tilknyttet yrkesreiser i byen, noe som ikke er langt fra nivået i 2000. Økningen yrkestrafikkovernattinger for hele perioden (2002-2009) summerer seg til ca. 95 000. Reduksjon i ferie- og fritidsovernattinger i samme periode utgjør ca. 20 000 overnattingsdøgn. I den perioden hvor utbyggingen foregikk var det et lavere antall utenlandske overnattinger i Hammerfest enn i årene før. Reiselivsbedriftene i Hammerfest prioriterte yrkestrafikken, som betaler mer for tjenestene, slik at turisttrafikken i samme periode gikk ned. I perioden 2000-2003 var det i snitt 11 000 utenlandske gjestedøgn, mens dette var nede gjennomsnittlig 5800 per år i utbyggingsperioden. Den utenlandske turisttrafikken til hotellene i Hammerfest er i ferd med å ta seg opp igjen. I 2009 var antallet utenlandske gjestedøgn på 80 prosent av nivået før utbyggingen på Melkøya startet i 2003.

I forbindelse med utbyggingen var det noe vekst i romkapasitet. Samlet for perioden har veksten vært på 23 rom, og Hammerfest har nå en kapasitet på 223 hotellrom. Kapasitetsutnyttelsen ved hotellene i Hammerfest har falt sterkt fra toppåret i 2006. Men prisen per solgte rom har hatt en vekst de siste årene, fra et stabilt nivå under utbyggingsperioden.

Ferie- og fritidstrafikken har hatt en positiv utvikling fra 2007, selv om den fortsatt er mindre enn hva den var i 2000. Kurs- og konferanser utgjør en relativt begrenset del av reiselivsvirksomheten i Hammerfest. I 2009 utgjorde dette 2000 overnattinger.

Med referanse til Hammerfest er det ikke så mange varige konsekvenser å se for reiselivet. Kapasiteten er økt, men når antallet gjestedøgn har falt har det medført sterkere konkurranse. Svært lite besøk av utenlandske gjester i utbyggingsfasen kan enten tyde på at de ikke ønsket å komme dit på grunn av utbyggingen eller at hotellene ikke hadde kapasitet og ressurser til å fokusere på dette markedssegmentet. Andelen utenlandske besøkende er på vei opp igjen, og det er ikke grunnlag for å si at driften på Melkøya gir varig lavere besøk av utlendinger. Antall gjestedøgn som nordmenn stod for var i 2009 på om lag samme nivå som årene før utbyggingen startet.

6.5 Ukontrollert utslipp

Konsekvensene av et oljeutslipp er beregnet for tre ulike alternativer.

Disse tre er:

1. Skipsforlis
2. Oljeutslipp som treffer land
3. Oljeutslipp som i liten grad når land

Det er lagt til grunn at alle disse alternativene vil få stor medieomtale.

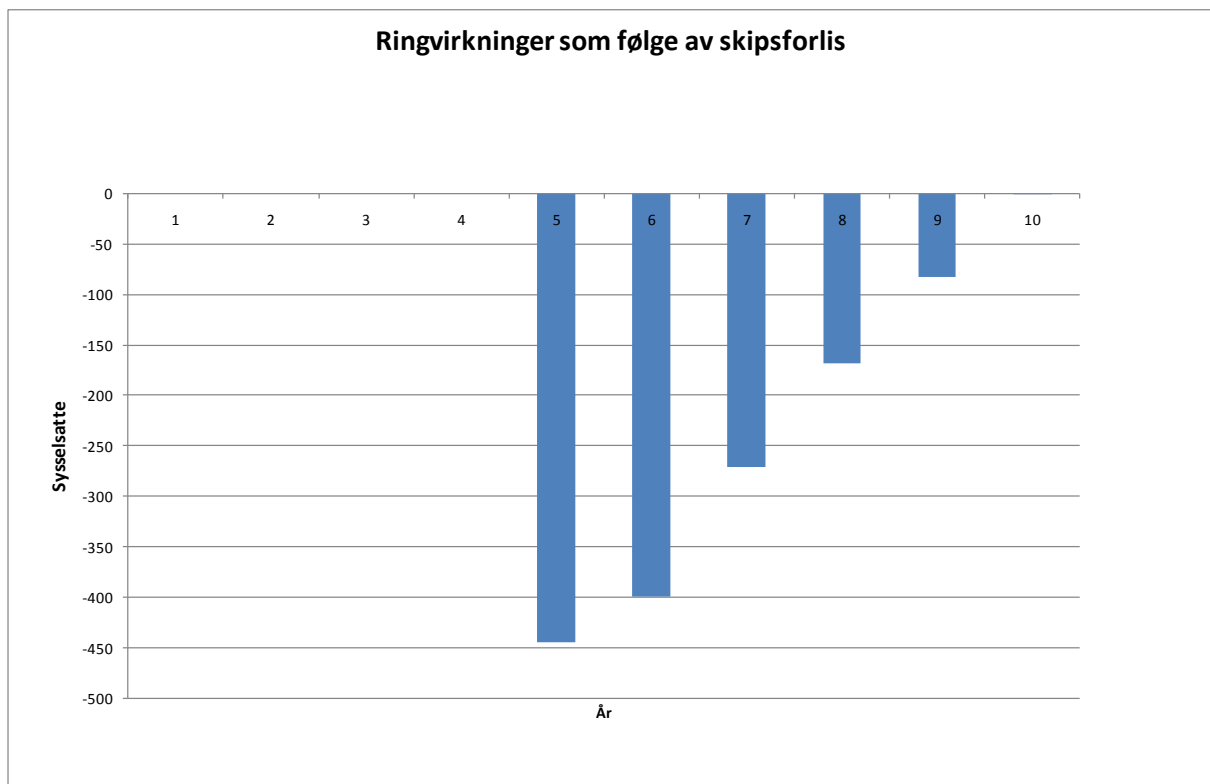
6.5.1 Konsekvenser av skipsforlis

Ett skipsforlis som medfører oljesøl i det omfanget som er lagt til grunn som et scenario for dette arbeidet, vil ramme reiselivsnæringen hardt. Oljen rammer innsiden av Lofoten og de største fiskeværene direkte. I tillegg rammer utslipp som driver mer spredt i land på nordsiden av Lofoten, Vesterålen og Senja næringen. I tillegg må det forventes at negativ medieomtale kan virke negativt særlig på ferie- og fritidsturisme. Det antas en kraftig nedgang i fritidsturismen som gradvis vil ta seg opp igjen – i vårt regneeksempel til nivået før ulykken.

På den annen side kan det tenkes at det blir satt i gang oppryddingsarbeid der deltakerne trenger overnatting. I forbindelse med et skipsforlis har vi derfor lagt til grunn at det vil medføre en kortvarig økning i yrkesreiser. Det vil komme tilreisende personer fra norske og internasjonale media, personer som skal bistå i oppryddingsarbeidet, representanter fra sentrale myndigheter etc.

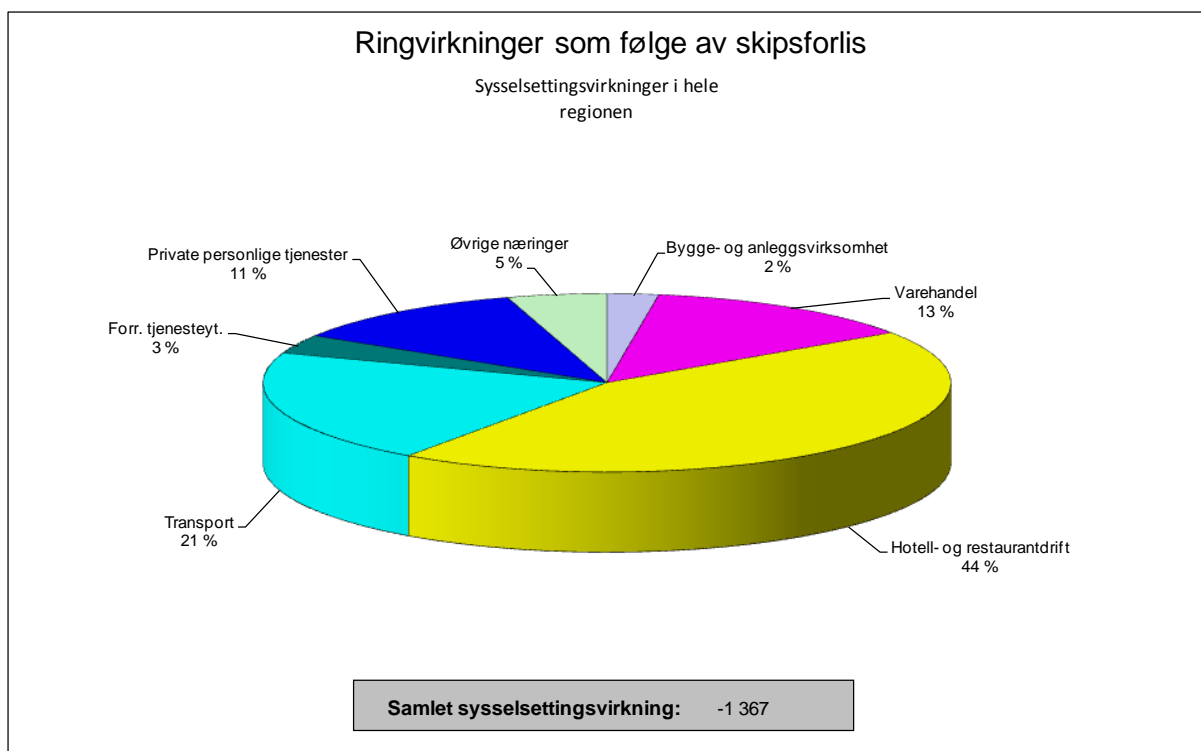
Reduksjonen i omsetning for reiselivsnæringen som følge av en slik katastrofe er beregnet til å være størst det året den inntreffer, for deretter å avta gradvis i løpet av en femårsperiode. Den er beregnet til å være rundt 215 millioner kroner det året ulykken inntreffer. I det første

året etter ulykken er reduksjon beregnet til å være 190 millioner kroner, i det andre året 145 millioner kroner, i det tredje året 85 millioner kroner og i det femte året 42 millioner kroner.

Figur 19 Sysselsetting inklusiv ringvirkninger som følge av et skipsforlis med stranding av olje

I dette regneeksemplet vil en få et samlet sysselsettingstap på nær 400 sysselsatte det første året. Deretter vil en gradvis komme tilbake til nivået før ulykken.

Figur 20 Sysselsettingsvirkninger som følge av et skipsforlis fordelt på viktigste næringer

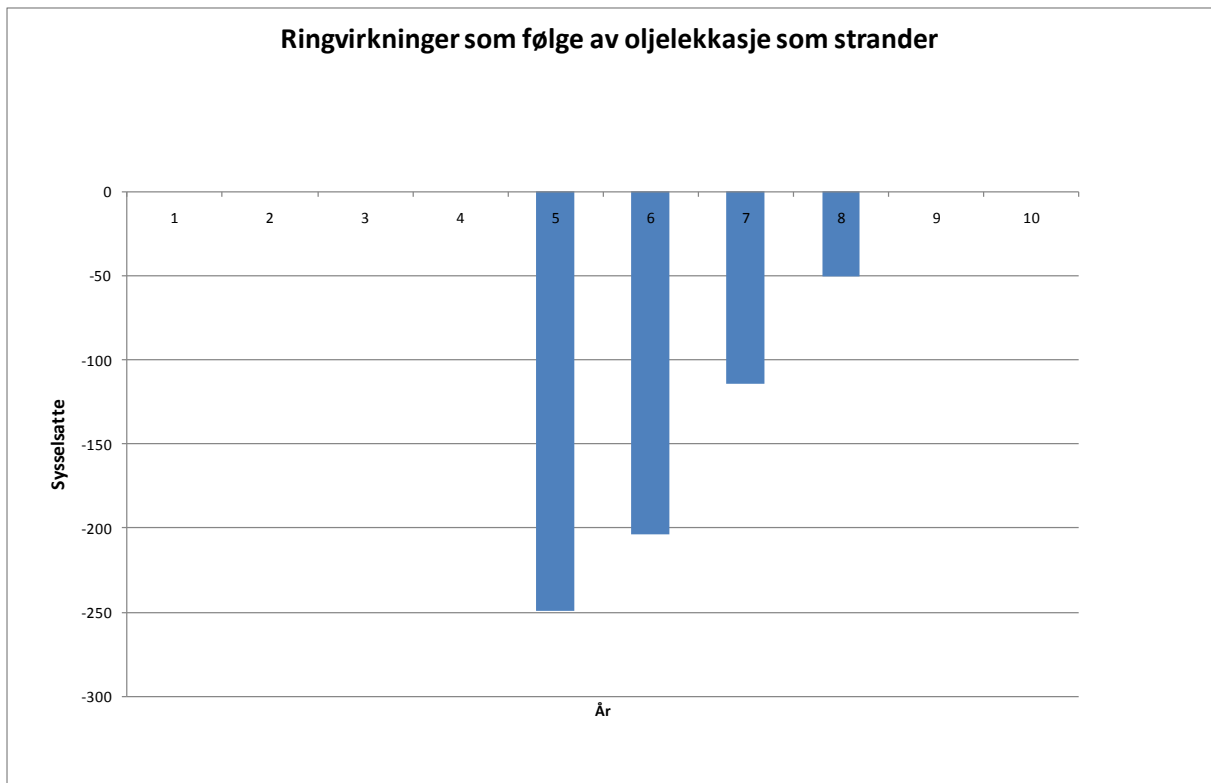
I løpet av de fem årene vi har forutsatt at virkningene vil vedvare, vil den samlede sysselsettingsnedgangen tilsvare nær 1400 sysselsatte.

Nær halvparten av virkningen vil falle innen hotell- og restaurantnæringen. Det betyr at nær 150 til 200 personer vil kunne miste jobben sin de første årene etter et forlis. Dersom dette i stor grad skyldes negativ omtale, vil hele området bli påvirket. Dersom det skyldes den direkte påvirkningen av tilgrisingen, vil virkningen være mer knyttet til bestemte steder.

6.5.2 Konsekvenser av oljeutslipp som treffer land

Dette tilfellet handler om en oljelekkasje fra en brønn som sprer seg til land før det løses opp. Det fører til tilgrising av strandområder. Slik dette scenarioet er lagt opp vil det berøre både fiskevær, steder hvor turistene bor og der attraksjonene ligger. Det må forventes at en slik katastrofe gis stor medieomtale, noe som særlig virker negativt inn på ferie- og fritidsturisme. Det antas derfor at dette vil gi en betydelig nedgang i turismen som gradvis vil ta seg opp igjen – i vårt regneeksempel til nivået før ulykken. I forbindelse med et slikt oljeutslipp har vi lagt til grunn en liten økning i yrkesreiser det året ulykken finner sted.

Reduksjonen i omsetning for reiselivsnæringen som følge av en slik katastrofe er beregnet til å være størst det året den inntreffer, for deretter å avta gradvis i løpet av en fireårsperiode. Den er beregnet til å være rundt 220 millioner kroner det året ulykken inntreffer. I det første året etter ulykken er reduksjon beregnet til å være 100 millioner kroner, i det andre året 55 millioner kroner og i det tredje året 25 millioner kroner.

Figur 21 Sysselsetting inklusiv ringvirkninger som følge av oljelekkasje som strander

Det første året er det en kombinasjon av økt yrkesrelatert overnatting som følge av oppryddingsarbeid og medias tilstedeværelse og redusert turisme som følge av tilgrising og medieomtale.

I hele regionen vil den kombinerte effekten bli på inntil 250 færre sysselsatte det første året. Etter fire – fem år forventes effekten å bortfalle slik at aktivitetsnivået før uhellet igjen nås.

Figur 22 Sysselsettingsvirkninger som følge av oljelekkasje som strander fordelt på viktigste næringer

I løpet av de fire årene som det forventes å ta før regionen har gjenskapt sin posisjon etter en oljelekkasje fra en brønn, har det vært et samlet tap på vel 600 sysselsatte. Noe under tre hundre av disse er innen hotell- og restaurantnæringen.

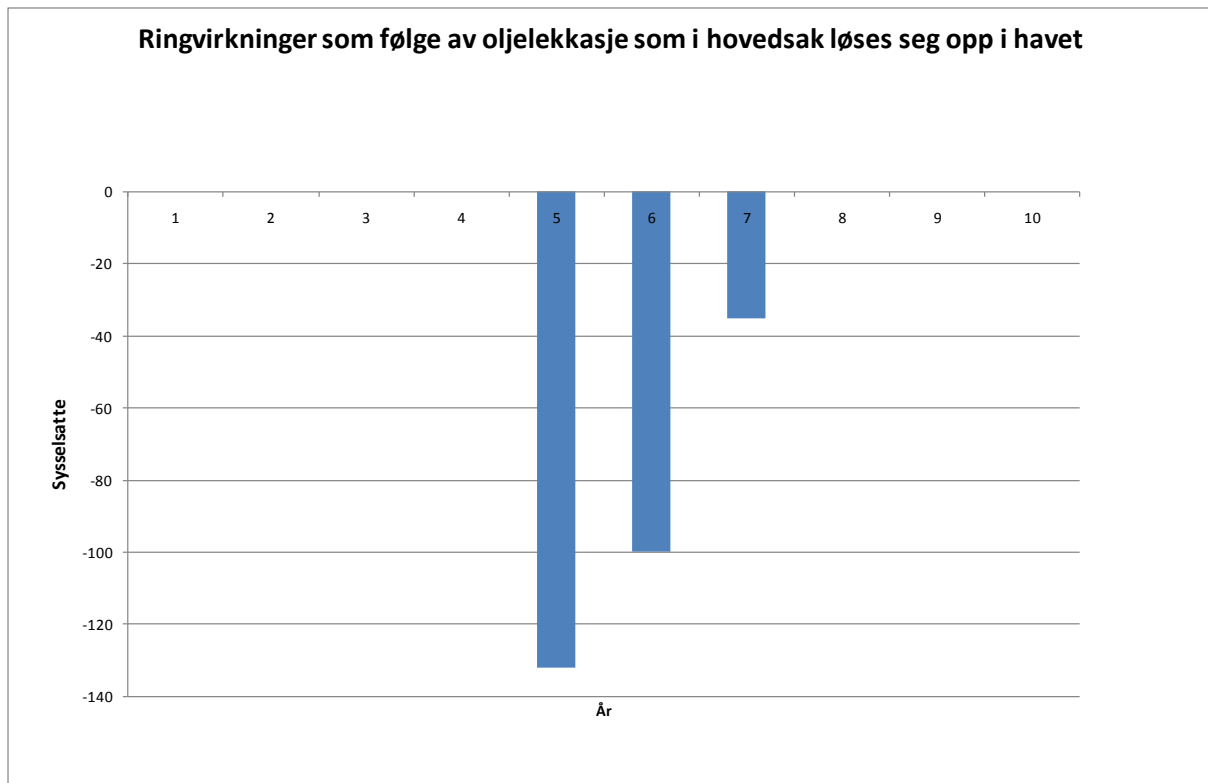
De to diagrammene forteller oss at de to første årene var det mellom 100 og 120 personer som mistet arbeidet i hotell- og restaurantnæringen. Andre næringer som påvirkes er handel og personlig tjenesteyting.

6.5.3 Konsekvenser av oljeutslipp som i liten grad når land

Det tredje tilfellet av oljeforurensing som beskrives er en tenkt lekkasje fra en brønn der olje for en stor del løses opp i havet uten at store mengder når land. Av den grunn forventes også medieomtalen å bli mindre dramatisk. Samtidig vil det være rimelig å anta også et slikt oljeutslipp vil berøre regionens image og "merkevaren" verdens vakreste kyst, noe som vil medføre reduksjon i ferie- og fritidstrafikken i en periode. Det antas at trafikken gradvis vil ta seg opp igjen – i vårt regneeksempel til nivået før ulykken.

Samtidig er det rimelig å anta at også et slikt oljeutslipp vil medføre noe ekstra yrkestrafikk til området. Det er derfor lagt til grunn en kortvarig økning i yrkesreisene.

Reduksjonen i omsetning for reiselivsnæringen som følge av en slik katastrofe er beregnet til å være størst det året den inntreffer, for deretter å avta gradvis i løpet av en treårsperiode. Den er beregnet til å være rundt 67 millioner kroner det året ulykken inntreffer. I det første året etter ulykken er reduksjon beregnet til å være 48 millioner kroner og i det andre året 17 millioner kroner.

Figur 23 Sysselsetting inklusiv ringvirkninger som følge av oljelekkasje som strander

Inkludert ringvirkninger kan effekten vare ved i tre år. Det første året kan tapet bli på 130 sysselsatte i hele regionen. Effekten faller fort og det tredje året etter uhellet er de fleste igjen i arbeid. Summert over tre år er bortfallet på 270 sysselsatte i hele regionen.

6.6 Kommentarer

Beregningen må ikke tas som eksakte fasitsvar. De må betraktes som illustrasjoner av hvilket nivå en kan få på endring i sysselsettingen om en får den endring i gjestedøgn i de enkelte markedssegmenter som er omtalt foran.

7 ANDRE KONSEKVENSER

7.1 Konsekvenser for enkeltbedrifter

Reduksjon i omsetning innefor reiselivsnæringen vil kunne føre til tilsvarende reduksjon i sysselsetting. Omfanget er beregnet ved hjelp av Panda-modellen.

Modellen vil imidlertid ikke vise hva som kan skje for enkeltbedrifter. Hvordan enkeltbedrifter kan bli påvirket, vil avhenge av hvordan petroleumsvirksomheten påvirker ulike typer reiselivsbedrifter. Bedriftsstrukturen innenfor de næringer som blir sterkest berørt vil bestemme om få eller mange bedriftsenheter vil bli rammet eller om det kan tenkes at enkeltbedrifter må redusere under sine terskelverdier for lønnsom drift. Allerede i dag har næringen små/negative marginer og en liten reduksjon i omsetning kan være "dråpen som får begeret til å flyte over".

7.2 Erstatning

Dette henspiller på et akutt utslipp. Vi antar videre at dette ikke dreier seg om forurensers ansvar for å bekoste oppryddingsarbeidet. Et slikt ansvar vil foreligge uavhengig av eventuell ansvarsforsikring som forurenseren måtte ha. I henhold til petroleumsloven er det erstatningsansvar tilknyttet forurensingsskade. Med forurensingsskade menes skade eller tap som skyldes forurensing på grunn av utstrømming eller utslipp av olje fra en innretning (brønner og skip som brukes stasjonært til boring eller lagring).

Erfaringer fra utlandet viser at plikten til å dokumentere skade kan være omfattende, og at tiden fra skade oppstår til utbetaling finner sted kan være langvarig.

Spørsmålet blir derfor om enkeltbedrifter innen reiselivsnæringen kan tegne forsikring mot produksjonsavbrudd eller produksjonsreduksjon som følge av sviktende besøk i etterkant av et akutt utslipp. Bedrifter kan forsikre seg mot produksjonsavbrudd eller produksjonsreduksjon (avbruddsforsikring). Men utgangspunktet for en slik forsikring er at det er skade på en ting som tilhører forsikringstakeren. Det vil ikke være tilfelle i forbindelse med et eventuelt oljeutslipp, og en avbruddsforsikring vil ikke dekke dette.

Nært opp til samme problemstilling blir spørsmålet om forurenseren har erstatningsansvar overfor enkeltbedrifter som opplever sviktende turistbesøk. I forbindelse med oljesøl som kommer fra et skip vil det vanligvis bli opprettet et begrensningsfond. Størrelsen på et slikt fond avhenger blant annet av skipets størrelse. De som da mener at de har krav til erstatning melder sitt krav inn til forsikringsselskapet som har ansvar for dette fondet. Kravene vil bli vurdert ut i fra begrunnelse og rimelighet. De krav som innfris vil få tildelt erstatning innenfor de rammer som er for beregningsfondet. Eksempelvis ble det i forbindelse med Rocknes-ulykken stilt erstatningskrav fra to privatpersoner, hvorav den ene av disse driftet en kennel.

Erstatningsretten oppstiller krav om økonomisk tap, ansvarsgrunnlag (skyld/uten skyld) og årsakssammenheng. Man kan som utgangspunkt kreve dekket utgifter/tap man er påført som følge av en erstatningsbetingende handling.

Dersom et sommerhotell f.eks. må stenge som følge av at hotellets badestrand har blitt tilgriset med olje, vil hotellets tap trolig være erstatningsrettslig vernet. I et slikt tilfelle vil erstatningsplikten også omfatte erstatning for tap som en arbeidstaker lider ved at forurensningen fører til driftsstans, jf. forurensningsloven § 57 e. Sjøloven innfører også et objektivt ansvar for oljesøl fra skip, jf. sjøloven kap. 10. Dette betyr at det kan rettes krav mot ansvarlig forurensere (rederiet) selv om det ikke kan påvises at rederiet har utvist skyld.

På den annen side har Høyesterett vært langt mer restriktive med å tilkjenne erstatning til tredjepersoner/bedrifter som ikke er direkte rammet av den erstatningsbetingende handling, men som likevel blir påført et økonomisk tap (rent formuestap), jf. prinsippene i Flymanøverdommen (Rt. 1973.1268). Årsaken er at det i erstatningsretten trekkes en grense mot såkalte fjerne og avledede tap, som det ikke er rimelig at skadevolder skal måtte bære risikoen for. Man kan derfor ikke si generelt at alle enkeltbedrifter i reiselivsnæringen som opplever redusert omsetning som følge av et oljeutslipp eller lignende, vil kunne kreve sitt tap erstattet. Dette vil måtte bero på en konkret og sammensatt vurdering

7.3 Avbøtende tiltak

Avbøtende tiltak kan bidra til å redusere eller unngå negativ effekt på reiselivsnæringene. Slike tiltak kan rettes inn mot alle faser i leting og drift. Det kan være konflikt mellom mulig avbøtende tiltak og andre hensyn.

7.3.1 Aktiviteten foregår utenfor turistsesongen

Leteboring vil ikke foregå i hekkeperiodene til fugl og gyteperiodene til fisk. Det vil si at det ikke vil foregå boreaktivitet i perioden februar til august. Dette er sammenfallende med turistsesongen i området. Det kan på derfor fungere som et avbøtende tiltak for reiselivsnæringen, siden man da unngår denne type virksomhet i de månedene som er viktigst for reiselivet.

7.3.2 Utbyggings- og driftsløsninger

Lyssetting av anlegget på land. Belysningen skal skjermes slik at det oppstår minst mulig sjenanse for omgivelsene. Det naturlige lyset (som midnattsol og nordlys) er viktig for reiselivet i området. Avbøtende tiltak i forhold til minst mulig lysforurensning vil være beliggenheten for et landanlegg og lyssettingen av et slikt anlegg.

Beliggenhet. Ett avbøtende tiltak i forhold til konsekvensene av et landanlegg kan være beliggenheten. I premissene som er lagt til grunn for denne rapporten er et eventuelt landanlegg lagt til Vestvågøy. Det er en kommune med stor reiselivsaktivitet sentralt plassert i Lofoten. Ett avbøtende tiltak kan være å legge et eventuelt landanlegg til et sted hvor reiselivsaktiviteten er betydelig mindre.

Utforming av anlegget. Dersom landanlegget legges til et område som er godt avskjermet fra omgivelsene eller dersom deler av anlegget for eksempel legges inni fjell, vil det kunne fungere som avbøtende tiltak. Dess mindre synlig anlegget vil være, dess mindre forstyrrende vil det være for omgivelsene.

7.3.3 Regionens markedsposisjon

Det er på et generelt grunnlag vanskelig å vurdere de budskap og historier som kan bli formidlet gjennom mediene ved en eventuell igangsetting og utbygging av oljevirksomhet eller ved et oljeutslipp som rammer regionen. Det er imidlertid viktig å se at slik industriell virksomhet og eventuelle oljeutslipp for mange potensielle turister står i et betydelig motsetningsforhold til dagens innarbeidede markedsposisjon. Denne markedsposisjonen er tydelig gjennom blant annet Lofotens kåringer som et av verdens mest fascinerende øyriker, satsningen på å posisjonere regionen som verdens vakreste kyst, som er Nordlands Fylkeskommunes merkevarestrategi og "enter a world of natural wonders" som vil være kundeløfte i den nye nordnorske satsningen på internasjonal turisme i landsdelen fra 2010. De relevante målgruppene i turistmarkedene er primært personer med ønske om naturbaserte ferieopplevelser, og det er lagt til grunn at disse vil være følsomme både ift. oljeutslipp, synlige installasjoner og store industrielle anlegg på land.

Internasjonal forskning om destinasjoner som utsettes for krisesituasjoner (*oljeutslipp, naturkatastrofer, epidemier, terrorhandlinger*) viser at jo mer innarbeidet og robust en destinasjon eller turistregions markedsposisjon er, jo mer "står den imot" i slike krisesituasjoner. Virkningene blir mindre og mer kortvarige. Det samme gjelder i forhold til hvor unik og særpreget destinasjonen er. Har man mange konkurrerende destinasjoner som leverer tilnærmet de samme produkter og opplevelser til de samme målgruppene, blir skadevirkningene større fordi det blir enklere for potensielle turister å velge en annen destinasjon.

Lofoten, Vesterålen og Senja har sin markedsposisjon knyttet til spektakulær natur og særpreget kystkultur. Dersom området åpnes for olje-/gassvirksomhet vil regionen på et mer overordnet plan måtte ta stilling til om det er ønskelig å ha et generelt omdømme tilknyttet denne virksomheten. Reiselivet i regionen vil i forhold til sitt dominerende markedsgrunnlag være mest tjent med at olje-/gassvirksomhet ikke profileres i for stor grad. Det er derfor viktig at regionen er bevisst rundt hvilket budskap som kommuniseres utad i tiden som kommer.

Dette kan være grobunn for en konflikt mellom reiselivet, øvrig næringsliv og kommunene i forhold til hvilket omdømme man ønsker å skape. Øvrig næringsliv og kommuner kan ha en interesse av at omdømmet i sterkere grad knyttes opp til olje-/gassvirksomhet. Rasjonale for det kan være ønske om å tiltrekke seg bedriftsetableringer, arbeidskraft og synliggjøre at det finnes attraktive arbeidsplasser for høyt utdannede i regionen.

7.3.4 Håndtering av en situasjon med oljeutslipp

En vurdering av markedsmessige konsekvenser av et oljeutslipp som rammer regionen, må også sees i forhold til i hvilken grad det settes inn tiltak utover å reparere de direkte skadene som motvirker negative konsekvenser. Dette, som gjerne kalles kommunikative tiltak, (*påvirkning av destinasjonens image og markedsposisjon*) omfatter følgende aspekter:

- Styrke merkevaren i forkant:
Skape en sterkere generell image i forkant av oppstart av oljevirksomhet, slik at negative konsekvenser på image reduseres. Erfaringer viser at steder med sterk positiv image/merkevare står sterkere i møtet med negativ oppmerksomhet fra kriser og katastrofer.

- Beredskapsplaner:
Utarbeide planer, definere scenarier, trening av personer, definere budskap for kommunikasjon, avtaler med PR-rådgivere, etc.
- Evnen til å gjennomføre krisehåndtering
Rask respons, håndtere mediene, PR-strategi, iversette beredskapsplaner. Erfaringer viser at det er viktig å kunne gjennomføre dette i alle 4 fasene av et katastrofeforløp, og henger nøye sammen med punktet under. De fire fasene er katastrofen 1) inntreffer, 2) utvikler seg, 3) håndteres og 4) recovery-normalsituasjon gjenskapes.
- Post-krise håndtering
Recovery-fasen, snu mediebildet, bygge opp igjen posisjon i målgruppene, gjenskape tillit. Erfaringene er at;
 - i. Reisemål som utsettes for ulike kriser/katastrofer bruker betydelige ressurser på dette – mediene ”reparerer” ikke bildene som skapes gjennom dekningen av krisen/katastrofen, og det igangsettes derfor PR og markedsplaner organisert av destinasjonene selv. Det er det siste budskapet som fester seg hos publikum.
 - ii. Destinasjoner med svak kommersiell styrke (få bedrifter, lav lønnsomhet) har større utfordringer i forhold til post-krise håndtering, fordi de ikke har samme økonomiske evne til å allokere ressurser til å gjennomføre recovery-prosesser på egen markedsposisjon i forlengelsen av en krisesituasjon.

Det ansees å være en direkte sammenheng mellom disse forholdene og omfanget og varigheten på nedgang i turisttrafikken som følge av et oljeutslipp eller en annen krisesituasjon. Post-krisehåndtering over tid er en nøkkel i dette bildet, sammen med evnen til å formidle hva som faktisk skjer i en utslippssituasjon (*realistisk beskrivelse av situasjonen/utslippet*) og konsekvensene for reisemålet. Eksempelvis kan Exxon Valdes nevnes. Det er nå 17 år siden ulykken. Spør man folk om hva de forbinder med navnet svarer de fleste oljeutslipp i Alaska, selv om det er gjort mange tiltak på mange plan for å fjerne sporene.

Dersom et akutt utslipp skulle oppstå, må det kunne legges til grunn at lokale og regionale myndigheter, oljenæringen og reiselivsnæringen i samarbeid i forkant har utarbeidet en beredskap for de situasjoner og problemstillinger som omtales i punkt. 7.3.4. Videre må det være allokert ressurser som gjør det mulig å gjennomføre de tiltakene som er nødvendige for å minimalisere de negative effektene så langt som mulig.

Medienes oppmerksomhet mot og vinkling av en krisesituasjon vil ha stor betydning for hvordan denne oppfattes av omverdenen. Journalister vil følge nøye med i hvordan aktørene, som krisen har oppstått hos, håndterer denne både operasjonelt og i forhold til berørte grupper, flora og fauna, lokalsamfunn og myndigheter. Dersom krisen håndteres profesjonelt av alle parter, vil dette i seg selv ha en positiv verdi i situasjonen.

8 OPPSUMMERING OG KONKLUSJON

De ulike alternativene for oljevirkosomhet som er lagt til grunn for denne rapporten gir i svært varierende grad negative konsekvenser for reiselivsnæringen i studieområdet. Effektene på omsetning og sysselsetting er oppsummert i tabellen nedenfor. År 1 er i denne sammenheng ment som det året den enkelte aktivitet eller hendelse finner sted, og vil derfor ikke være sammenfallende for de ulike aktivitetene og hendelsene.

Resultatene må ikke tas som eksakte fasitsvar, men må betraktes som illustrasjoner av hvilket nivå en kan få på endring i omsetning og sysselsetting i de enkelte faser og ved de tenkte uhellssituasjoner.

Tabell 15: Oppsummering av konsekvenser fordelt på faser og alternativer for uhell. Alle tall i tusen kroner.

Fase	Virkning	År 1	År 2	År 3	År 4	År 5	År 6 og fortsatt
Leteboring	Endring omsetning	0	4000	4000	4000	0	0
	Endring sysselsetting	0	9	8	11	0	0
Oljefelt uten landanlegg	Endring omsetning	0	5000	5000	5000	5000	5000
	Endring sysselsetting	0	8	9	9	10	10
Gassfelt m/landanlegg	Endring omsetning	0	-50000	-50000	-50000	-75000	-75000
	Endring sysselsetting	0	-95	-90	-90	-157	-149
Uhellssituasjoner							
Skipsforlis	Endring omsetning	-215000	-190000	-14500	-85000	-42000	0
	Endring sysselsetting	-445	-399	-271	-168	-83	0
Oljeutslipp som treffer land	Endring omsetning	-220000	-100000	-5500	-25000	0	0
	Endring sysselsetting	-249	-204	-114	-50	0	0
Oljelekkasje som i liten grad når land	Endring omsetning	-67000	-48000	-17000	0	0	0
	Endring sysselsetting	-132	-100	-35	0	0	0

9 KILDER

- SSB
- TØI
- Nordland Reiseliv AS
- Hurtigruten ASA
- NHO Reiseliv Nord-Norge
- Troms Reiseliv
- Arctic Guide Service AS
- Nordland Fylkeskommune
- Statoil
- Nasjonale Turistveger/Statens Vegvesen
- statistikknett.com.
- <http://www.wwf.org.au/news/expedition-observes-hundreds-of-marine-creatures-in-oil-slick/> - The Montara Oil Spill.
- http://www.aftenbladet.no/energi/olje/1106071/Seadrill-riggen_fullstendig_utbrent.html
- <http://www.vg.no/nyheter/utenriks/artikkel.php?artid=561168> – Katastrofeområde i Australia etter oljelekkasje.
- http://www.nationalgeographic.com/traveler/features/islandsrated0711/islands_europe.html - Kåringen av Lofoten i 2007.
- www.innovasjon Norge.no/reiseliv - OPTIMA-undersøkelsene – markedsdata.
- Fedrelandsvennen 16.10.2009
- Gjensidige forsikring
- HSH (forsikring)
- Kystverket
- "Dette er Snøhvit", Norut, 2009
- "Verdifulle opplevelser", Nærings- og handelsdepartementet, 2007
- "Media Strategies for marketing places in crisis". Improving the image of cities, countries and Tourist Destinations, av Eli Avraham & Elan Ketter, Butterworth & Heinemann Forlag, 2008
- "Place Branding"; Glocal, Virtual and Physical Identities, Constructed, Imagined and Experienced. Robert Govers & Frank Go. Palgrave Macmillian Forlag, 2009.
- Indirect assessment of economic damages from the Prestige oil spill: consequences for liability and risk prevention. Maria Dolores Garza m.fl. University of Vigo, Spain
- Oil development in Lofoten : a case study of tourism and possible effects from an oil/gas development in Lofoten region. Mastergradsavhandling ved HiBO utført av Fredrik Bakos, 2009
- Mapping Landscape Values and Development Preferences; a Method for Tourism and Residential Development Planning, by Geory Brown, International Journal of Tourism Research, 2006
- Den veibaserte turismens bevegelsesmønster i nordre Nordland og Sør-Troms; En utredning utført for Statens Vegvesen Region Nord i 2006. Mimir AS v/Bård Jervan
- Direktoratet for Naturforvaltning (DN) og Riksantikvaren (RA); "Sluttdokument for fase 1. Vurdering av Lofoten som fremtidig verdensarvområde" (DN, 2006)

- Fylkesvise økonomiske virkninger av reiseliv i Nord-Norge og Trøndelag 2008, arbeidsdokument 1485, 2009, Petter Dybedal, TØI.
- Hvitebok for Reisemålsutvikling, Rapport nr. 1 2008, skrevet for Innovasjon Norge av Bård Jervan
- Lofoten som reisemål mot 2015. Overordnet utviklingsstrategi, med vedlegg, ferdigstilt 2007. Destination Lofoten AS/Lofotrådet.
- Merkevarerbygging av Verdens Vakreste Kyst, Nordland Reiseliv 2005
- Reiser i unike landskaper; opplevelser og vurderinger av nasjonale turistveger, Jens Kristian Steen Jacobsen, TØI (827/226)
- På veg mot drømmeferien? Aktiviteter, interesser og opplevelser blant utenlandske bilturister i utvalgte områder i Norge, Jens Kristian Steen Jacobsen, Berit Grue, Jan Vidar Haukeland, TØI (575/2002)
- Utenlandsk bilturisme i det nordlige Norge 1998, Jens Kristian Steen Jacobsen, TØI 439/1999
- En veg med utsikt: utenlandsk bilturisme i utvalgte norske regioner, Jens Kristian Steen Jacobsen, TØI (629/2003)
- Interesse for og besøk i nasjonalparker og andre naturområder blant utenlandske turister i Norge, Jens Kristian Steen Jacobsen, TØI (791/2005)
- Samfunnsfaglig forskning etter Exxon Valdez-ulykken og relevans for norske forhold. Friluftsliv: Effekter og goder, Jo Kleiven (red.), DN/NINA, Lillehammer, Trondheim 1993
- The economics of a disaster. The Exxon Valdez Oil Spill, Bruce M. Owen, David A Argue, Harold W. Furchtgott-Roth, Gloris J. Hurdle and Gale Mosteller, Quorum Books Westport, Connecticut – London (1995)
- Økonomiske konsekvenser for overnattingsnæringen av et oljesøl på Skagerrak-kysten, Hans Holmengen, Institutt for reiseliv, Oppland distriktshøgskole. Arbeidsgruppe for konsekvensutredninger av petroleumsvirksomheten (AKUP) (1992)
- Ferie og fritid å Bohuslän-kysten og mulige konsekvenser av oljesøl nær 57°40'N 8°30'Ø.", Jo Kleiven og Lena Larsson Mossberg , Avdeling for reiseliv og samfunnsutvikling, Høgskolen i Lillehammer, Arbeidsrapport nr. 37/1995.
- Oljesøl og fritidsbruk av kysten – konsekvensanalyse for Skagerrak, Jo Kleiven, Norsk institutt for naturforskning (NINA), Oppdragsmelding 206: 1-35.

10 STATISTIKKER

I alle tall fra SSB er desember 2009 en beregnet størrelse basert på desember 2008 og trenden i 2009-tallene. Det skyldes at tall for desember 2009 ikke forelå på det tidspunkt analysene ble foretatt.

Tabell 16: Beregnet direkte konsum per region fordelt på overnattingsform, kommersielle og ikke-kommersielle, tall beregnet for 2009. Kilde: TØI

Turistenes direkte forbruk etter overnattingsform	Senja	Harstad	Vesterålen	Lofoten	Totalt
	regionen	regionen			
hotell i alt	39 935 634	205 230 432	95 986 022	287 977 679	629 129 767
camping/hyttegr.	49 550 129	23 620 059	37 569 965	226 635 999	337 376 152
fri camping	6 789 512	3 289 115	6 251 058	44 967 143	61 296 828
slekt/venner	101 448 375	154 913 478	159 052 712	125 031 394	540 445 960
annet/uoppg.	37 580 214	57 385 657	58 918 982	46 316 233	200 201 085
private hytter	66 896 388	51 103 872	61 425 198	46 253 736	225 679 194
Totalt	302 200 252	495 542 614	419 203 936	777 182 184	1 994 128 985
Snitt pr. overnatting	868	982	876	1 088	

Tabell 17: Studieområdets andel av Nord-Norges overnattingsdøgn for utenlandske turister fordelt på land i 2009.
Kilde: SSB

Land	Studieområdets andel av Nord-Norge
Sverige	23,10 %
Danmark	23,30 %
Finland	14,80 %
Storbritannia	20,70 %
Nederland	27,50 %
Tyskland	32,80 %
Frankrike	41,50 %
Spania	33,30 %
Sveits	35,70 %
Italia	37,00 %
USA	17,90 %
Japan	35,00 %
Andre	23,30 %
I alt	27,80 %

Tabell 18: Ferie- og fritidstrafikken målt i antall gjestedøgn fordelt per måned på regioner i studieområdet i 2009.
Kilde: SSB

Ferie/fritid	Januar	Februar	Mars	April	Mai	Juni
Harstad	2094	1941	3591	2806	3065	11082
Lofoten	1758	3900	6903	6641	20224	62563
Senja	678	740	999	2066	4275	9496
Vesterålen	762	833	867	984	3418	12584
Totalt	5292	7414	12360	12497	30982	95725
Ferie/fritid	Juli	August	September	Oktober	November	Desember
Harstad	18229	8073	2716	2230	3488	2029
Lofoten	103052	59580	11953	5170	5233	2955
Senja	14751	7941	3328	2298	1981	1641
Vesterålen	18421	9906	2454	341	559	565
Totalt	154452	85499	20451	10039	11261	7190

Tabell 19: Kurs- og konferansetrafikken målt i antall gjestedøgn fordelt per måned på regioner i studieområdet i 2009. Kilde: SSB

Kurs/konferanser	Januar	Februar	Mars	April	Mai	Juni
Harstad	109	619	616	902	1903	1559
Lofoten	310	882	1512	2011	2930	1451
Senja	253	390	356	262	183	384
Vesterålen	165	330	477	766	200	360
Totalt	837	2221	2961	3941	5216	3754
Kurs/konferanser	Juli	August	September	Oktober	November	Desember
Harstad	60	181	793	1094	459	902
Lofoten	191	2780	3690	1739	1291	637
Senja	12	389	67	182	45	29
Vesterålen	34	167	49	168	419	136
Totalt	297	3517	4599	3183	2214	1704

Tabell 20: Yrkesreiser målt i antall gjestedøgn fordelt per måned på regioner i studieområdet i 2009. Kilde: SSB

Yrkesreiser	Januar	Februar	Mars	April	Mai	Juni
Harstad	3789	4827	7504	3533	3712	7790
Lofoten	1559	2288	3146	2392	4433	8244
Senja	703	809	1287	1062	1203	1616
Vesterålen	1675	1648	1855	1331	2257	3552
Totalt	7726	9572	13792	8318	11604	21202
Yrkesreiser	Juli	August	September	Oktober	November	Desember
Harstad	4176	5180	5398	5380	5027	2289
Lofoten	10151	8915	4708	3573	3416	1147
Senja	1595	1472	1092	1229	1065	642
Vesterålen	3774	3332	3470	2775	2053	1184
Totalt	19697	18899	14668	12957	11561	5262

Tabell 21: Overnattingsdøgn for campingturister til regionene i studieområdet i 2009. Kilde: SSB

Region	Nasjonalitet	Overnattingsdøgn
Senja-regionen	Norge	28891
Senja-regionen	Utlandet	15232
Senja-regionen	I alt	44123
Harstad-regionen	Norge	13654
Harstad-regionen	Utlandet	7379
Harstad-regionen	I alt	21033
Vesterålen	Norge	19431
Vesterålen	Utlandet	14024
Vesterålen	I alt	33455
Lofoten	Norge	100931
Lofoten	Utlandet	100882
Lofoten	I alt	201813

Tabell 22: Overnattingsdøgn for campingturisme fordelt på overnattingsform i 2009. Kilde: SSB

Region	Overnattingsform	Overnattingsdøgn
Senja-regionen	Sesongkontrakt	12396
Senja-regionen	Telt/vogn	4875
Senja-regionen	Bobil	2577
Senja-regionen	Hytte	24275
Senja-regionen	Overnattinger totalt	44123
Harstad-regionen	Sesongkontrakt	2862
Harstad-regionen	Telt/vogn	6136
Harstad-regionen	Bobil	3967
Harstad-regionen	Hytte	8068
Harstad-regionen	Overnattinger totalt	21033
Vesterålen	Sesongkontrakt	1192
Vesterålen	Telt/vogn	4768
Vesterålen	Bobil	5912
Vesterålen	Hytte	21583
Vesterålen	Overnattinger totalt	33455
Lofoten	Sesongkontrakt	5267
Lofoten	Telt/vogn	34790
Lofoten	Bobil	25013
Lofoten	Hytte	136743
Lofoten	Overnattinger totalt	201813

Tabell 23: Data for hotellvirksomhet i Senja-region og Harstad-regionen. Kilde: SSB

Region	Data	Resultat 2009
Senja-regionen	Hoteller i alt	3
Senja-regionen	Antall senger	307
Senja-regionen	Senge-døgn	107792
Senja-regionen	Antall-rom	108
Senja-regionen	Rom-døgn	37176
Senja-regionen	Ank. gjester	15495
Senja-regionen	..nordmenn	13823
Senja-regionen	..utlendinger	1672
Senja-regionen	Kap. seng	20,8
Senja-regionen	Kap. rom	45,8
Senja-regionen	Belagte rom	17019
Senja-regionen	Omsetning/1000	13992
Harstad-regionen	Hoteller i alt	7
Harstad-regionen	Antall senger	974
Harstad-regionen	Senge-døgn	337581
Harstad-regionen	Antall-rom	472
Harstad-regionen	Rom-døgn	162349
Harstad-regionen	Ank. gjester	75633
Harstad-regionen	..nordmenn	59516
Harstad-regionen	..utlendinger	16117
Harstad-regionen	Kap. seng	34,1
Harstad-regionen	Kap. rom	50,0
Harstad-regionen	Belagte rom	81252
Harstad-regionen	Omsetning/1000	58429

Tabell 24: Data for hotellvirksomhet i Vesterålen og Lofoten. Kilde: SSB

Region	Data	Resultat 2009
Vesterålen	Hoteller i alt	8
Vesterålen	Antall senger	803
Vesterålen	Senge-døgn	258476
Vesterålen	Antall-rom	363
Vesterålen	Rom-døgn	114438
Vesterålen	Ank. gjester	35722
Vesterålen	..nordmenn	23965
Vesterålen	..utlendinger	11757
Vesterålen	Kap. seng	20,8
Vesterålen	Kap. rom	32,7
Vesterålen	Belagte rom	37371
Vesterålen	Omsetning/1000	29630
Lofoten	Hoteller i alt	15
Lofoten	Antall senger	1595
Lofoten	Senge-døgn	551722
Lofoten	Antall-rom	644
Lofoten	Rom-døgn	220599
Lofoten	Ank. gjester	106200
Lofoten	..nordmenn	72872
Lofoten	..utlendinger	33328
Lofoten	Kap. seng	29,3
Lofoten	Kap. rom	42,1
Lofoten	Belagte rom	92783
Lofoten	Omsetning/1000	84951